МАТЕРІАЛИ

Гакатону з Практичного права (Street Law)

«Забезпечення правових потреб людей в умовах війни»

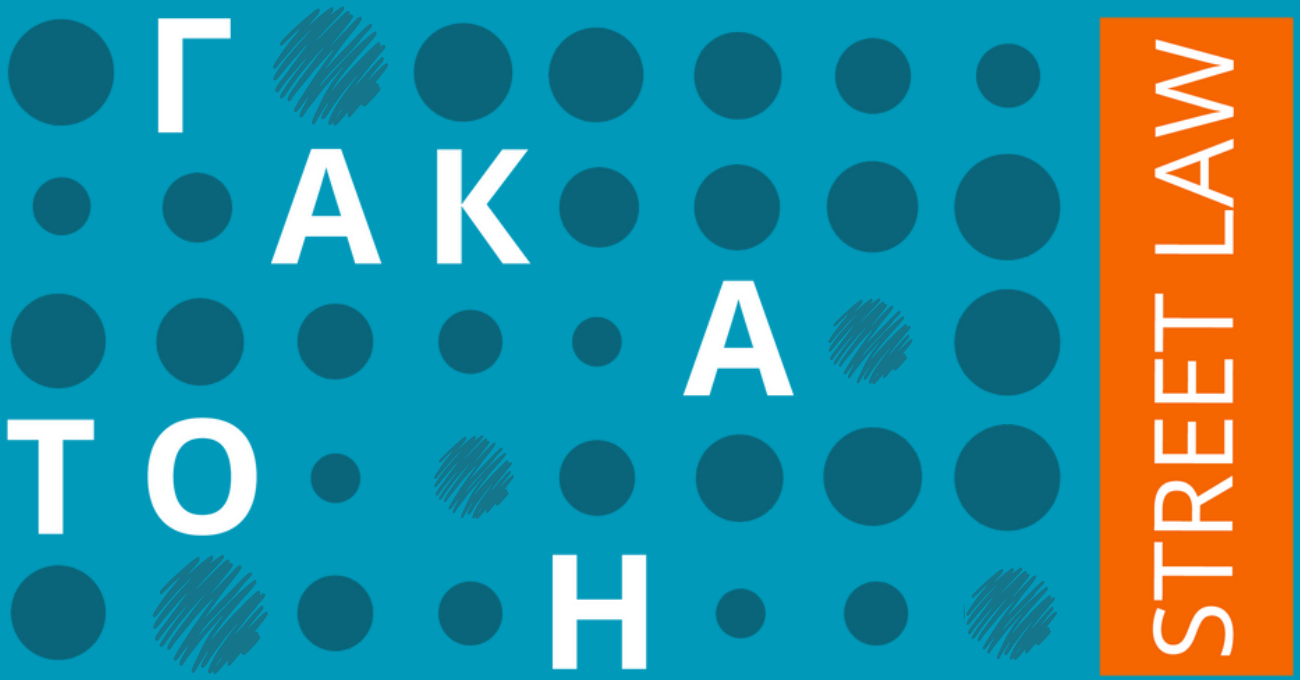

З Практичного права

Ця публікація була здійснена за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Справедливість для всіх»

Погляди авторів, викладені у цьому виданні, не обов’язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки

ЗМІСТ

Передмова 3
Гакатон Street Law 4

Урок 1. Військовий чи воєнний стан? Воєнні чи військові злочини? *(Юридична клініка Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (команда «Астрея»))* 6
Урок 2. Комбатант, некомбатант, мирний житель: як відрізнити цих людей під час війни? *(Юридична клініка "Audiutorium" Національного університету "Чернігівська Політехніка" (команда «ЧПБН - Чернігівські правники без назви»))* 12
Урок 3. Висвітлювати війну дозволити не можна - зайве закреслити *(Юридична клініка "PRO BONO", Східноукраїнський національний університет імені Володимир Даля (команда «Персони grata»))* 16
Урок 4. Особливо вразливі категорії людей під час війни *(Юридична клініка Донецького національного університету імені Василя Стуса (команда «Alma Mater»)* 21
Урок 5. Доступ до правосуддя в умовах війни? *(Юридична клініка "Захист", Національна академія внутрішніх справ (команда «Levitas»))* 26
Урок 6. Адміністративні послуги, та їх особливості в умовах війни, або чому все не так страшно як здається *(Юридична клініка Школи Права Українського католицького університету (команда «Law & order»))* 32
Урок 7. Переміщені особи внаслідок війни - хто це та що це означає? *Юридична клініка Державного університету економіки і технологій (команда «Юристи маминої подруги»)* 39
Урок 8. Бігти vs захищатися або різниця між статусом біженця і тимчасовим захистом українців *(Юридична клініка Школи права Українського католицького університету (команда "Ліга справедливості"))* 44
Урок 9. Які права мають внутрішньо переміщені особи в Україні? або ВПО не ППО *(Юридична клініка Школи права Українського католицького університету (команда "Ucula"))* 48
Урок 10. Як ВПО не стати жертвою булінгу та дискримінації під час інтеграції до громади? *(Юридична клініка Державного університету економіки і технологій (команда " Young law"))* 51

ПЕРЕДМОВА

24 лютого 2022 року відбулося повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України, яке ознаменувало початок нової активної та відкритої фази війни, яка почалася в березні 2014 року. За даними Управління верховного комісара ООН у справах біженців, з 24 лютого 2022 р. по 3 січня 2023 р. з України виїхали 17 млн. осіб, 7,9 млн. отримали статус тимчасового захисту в європейських країнах, орієнтовно 9,2 млн. переселенців повернулися в Україну [1].

Ще одна важлива цифра – на початок 2023 р. в Україні було зареєстровано 4,8 млн внутрішньо переміщених осіб. При цьому за інформацією Мінреінтеграції реальна кількість ВПО становить майже 7 млн [2].

Багато з цих людей мають власні індивідуальні потреби, які необхідно вирішувати – необхідність знайти нове житло, влаштуватися на роботу, отримати матеріальну допомогу, облаштувати побут тощо. Велике значення при цьому набуває вирішення правових потреб переміщених українців.

З вересня 2022 року Асоціація юридичних клінік України за підтримки Програми USAID«Справедливість для всіх» реалізує проєкт “Посилення спроможності юридичних клінік із забезпечення доступу до правосуддя в умовах воєнного стану”. В рамках проєкту проведене дослідження правових потреб переміщених українців. Дослідження показало, що однією з найбільших потреб є потреба в правовій інформації.

Як показав досвід діяльності юридичних клінік, правова просвіта є дієвим способом інформування наших громадян. При цьому найбільш ефективними для засвоєння правових знань є заняття з використанням інтерактивних методик та інструментів навчання, зокрема Street Law, яка направлена на вивчення права та розуміння складних правових конструкцій, ситуацій через дію та інтерактивні завдання.

Представлений посібник містить 10 інтерактивних правопросвітніх уроків, які розроблені командами юридичних клінік України під час Гакатону Street Law "Забезпечення правових потреб людей в умовах війни" та представлені на III Фестивалі Street Law.

Теми уроків охоплюють різноманітні правові питання, які виникають в умовах війни – від визначення поняття воєнного стану до проблем інтеграції переміщених українців у нові громади.

Команда Асоціації юридичних клінік України сподівається, що представлене видання допоможе переміщеним українцям отримати необхідну інформацію та впевнена, що воно також сприятиме підвищенню якості та ефективності правопросвітніх занять через розвиток навичок використання методики Street Law.

Юлія Ломжець, Голова Асоціації юридичних клінік України

[1] В ООН назвали кількість українських біженців у Європі // Слово і діло, 5 січня 2023. URL.: https://www.slovoidilo.ua/2023/01/05/novyna/suspilstvo/oon-nazvaly-kilkist-ukrayinskyx-bizhencziv-yevropi

[2] У Мінреінтеграції розповіли, скільки в Україні зареєстровано переселенців // Слово і діло, 7 лютого 2023. URL.:https://www.slovoidilo.ua/2023/02/07/novyna/suspilstvo/minreintehracziyi-rozpovily-skilky-ukrayini-zareyestrovano-vnutrishno-peremishhenyx-osib

ГАКАТОН STREET LAW

Гакатон з Практичного права (Street Law) «Забезпечення правових потреб людей в умовах війни» був організований Асоціацією юридичних клінік України в межах проєкту «Посилення спроможності юридичних клінік із забезпечення доступу до правосуддя в умовах воєнного стану», що реалізується за сприяння Програми USAID «Справедливість для всіх».

Гакатон мав на меті об'єднати творчі зусилля клініцистів з усієї України для створення оригінальних правопросвітницьких матеріалів із питань забезпечення правових потреб людей під час війни. Команди мали змогу самостійно обрати теми своїх розробок, зокрема зосередитися на питаннях міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права, міграційного права та інших актуальних питаннях.

У Гакатоні взяли участь 17 команд студентів-клініцистів з різних регіонів України, які впродовж семи днів поспіль - з з 21 по 28 листопада 2022 р. - виконували завдання гакатону, відвідували майстер-класи та отримували експертну підтримку стосовно найрізноманітніших питань. За наставництва менторів, команди генерували ідеї, тестували їх на студентській аудиторії і створювали нові правопросвітницькі матеріали. Учасники випробували себе та свої здібності у розробці правопросвітницькі продуктів різних форматів, адаптували їх до офлайн і онлайн середовищ, навчилися впроваджувати до своїх розробок різні технології та застосунки. Підтримку у цьому процесі їм надавали досвідчені українські та іноземні експерти під час воркшопів і тренінгів.

Гакатон проходив у кілька етапів. На кожному із них команди вдосконалювали свої знання та навички у сфері Street Law для виконання завдань, які поступово ускладнювались. На всі активності команди мали 200 годин, результатом яких стало створення актуального, сучасного й змістовного правопросвітницького продукту - класичного уроку Street Law, та альтернативних доповнень до нього – ігри, відео, інфографіка тощо.

За результатами Гакатону було обрано найкращі правопросвітні уроки та додтакові матеріали до них, які можна знайти у цьому збірнику. Вони допоможуть організувати цікаві правопросвітні заняття для молоді з питань, пов'язаних з правовими потребами людей в умовах війни.

УРОК 1 ВІЙСЬКОВИЙ ЧИ ВОЄННИЙ СТАН? ВОЄННІ ЧИ ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ?

Юридична клініка Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (команда «Астрея»)

МЕТА	Підвищення обізнаності з особливостями правового режиму воєнного стану і його впливу на права та обов'язки громадян
ТРИВАЛІСТЬ	60 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Молодь віком 14 -18 років / 15-25 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Фліпчарт, ватмани, маркери, мультимедійний проектор, доступ до Wi-fi. Презентація, роздатковий матеріал (наведені у додатках до уроку)
АВТОРИ	Альбіна Максименко, Ніколаос Боєв, Поліна Гєрасєва

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Доброго день! Наша команда рада представити вам — воркшоп на актуальну тему — "Воєнні та військові злочини? Воєнний чи військовий стан?" (**Презентація – Додаток 1**)

З урахуванням обставин сьогодення кожен з нас задавався якимось питанням, яке цього стосується. Проте на практиці переконуємось, що є проблеми з розумінням. Що є таке воєнний злочин? Коли в нашій країні запровадили військовий стан? Наш Воркшоп допоможе розібратися в усьому та бути обізнаними в даній темі, і головне - ви зрозумієте, що ми - звичайні люди (підлітки, молодь, працівники тощо) - є також значимими для прискорення панування мирного життя у нашій любій Україні. **Слайд 2**

На вас чекає...
1 Етап — Introduction (Знайомство з нами)
2 Етап — Warm up (Розігрів)
3 Етап — Виконання Interactive завдань
4 Етап — Common findings (Спільні висновки наприкінці Воркшопу, які ми зробимо всі разом)

Тож розпочнемо! **Слайд 3**

Учасники нашої команди "Астрея" є звичайними студентами юридичної клініки. А з вами (аудиторія) ми тісніше познайомимся у процесі нашого воркшопу та інтерактивної частини.

(Мета)... Родзинкою у нашому Воркшопі є те, що ми будемо просто спілкуватися і розказувати вам щось нове. При цьому ви легко запам'ятаєте інформацію через наші прості життєві приклади.

І те, що зараз ви побачите та почуєте - перегорне ваш світ та уявлення...
Над деякими речами замислитеся глибше...

Візуально побачите, до яких наслідків може призвести незнання чи необізнаність...

Ви більше не будете плутати головні поняття, навіть будете виправляти інших - тим самим, будете нашими послідовниками, будемо всі разом нести у маси правильні уявлення та достовірну інформацію, будемо разом робити світ краще!... Ви зрозумієте, що всі ми та особливо наші знання — є цінними та корисними для нашої країни у будь-якому віку.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Тут вже ми об'єднаємо наші brains та intellect! І почнемо із завзятого обговорення та зіставлення associations, що вподальшому буде сприяти успішному проходженню наступного етапу. **Слайд 4**

"Армія, в якій на двох солдатів - три судимості, ніколи не переможе армію, в якій на двох солдатів - дві вищі освіти" (Залужний В.Ф.) **Слайд 5**

Цю фразу Залужного чув майже кожен з початку повномасштабної війни!І не дарма тут зробили акцент на освіті та знаннях наших захисників та захисниць. Проте ці знання мають перевагу та значення не тільки на фронті та обороні країни, а ще й серед мислення і світогляду українського народу.

Розпочнемо трохи з далеку, а потім поглибимось у саму суть нашої теми.

Дайте спочатку відповідь на перше питання

"Які у вас асоціації при словах "воєнний" та "військовий"? Що вони для вас означають? З чим пов'язані?" **Слайд 6**

Відповідь: Науковці пояснюють різницю між цими поняттями так: **Слайд 7**

- військовий — той, що пов'язаний із військом: військова служба, військовий квиток, військовий обов'язок.
- воєнний — той, що пов'язаний із війною, тому: воєнний стан, воєнні дії, воєнні злочини, воєнні роки. З цим розібралися!

Тож наступне питання - *"Нагадайте, будь ласка, коли у нас запровадили військовий стан?"* **Слайд 8**

Відповідь: Ось тут і є головний підступ! Суть у тому, що запровадити якісь певні обставини, за яких буде перебувати військо - не можна, бо за логікою речей - кожен військовий весь час перебуває під спеціальним становищем, і це пов'язано з їхньою специфічною професією. Це може відбуватися як у мирним час, так і у воєнний. Наприклад: виїжджати на стрільби, орієнтування у лісі, чи іншій місцевості - це для підвищення скілів; виконувати прописані у Статуті обов'язки тощо.

Отож, від тепер пам'ятаємо!

Неправильно - Запровадити військовий стан!

Правильно - Запровадити воєнний стан! **Слайд 9**

Тепер скажіть: *"Як би ви описали "воєнний стан"?"* **Слайд 10**

Відповідь: Тепер ідемо до конкретики. Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній

незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Також цей особливий режим, в наслідку, в обов'язковому порядку передбачає заборони та обмеження для людей, громадян, підприємств.

Тож, як ви вважаєте, *"Що повинно статися, щоб був введений воєнний стан?"*

Відповідь:
1. Збройна агресія іншої країни;
2. Загроза нападу;
3. Небезпека державної незалежності України;
4. Небезпека територіальній цілісності держави;
5. Небезпека національній безпеці;

Тепер розберемося *"Які саме наслідки, у вигляді обмежень для людей можуть бути при воєнному стані?"* **Слайд 11**

Відповідь: У період дії воєнного стану можливе застосування наступних дій:
- Запровадження комендантської години. Комендантська година – це заборона у певний час доби перебувати на вулицях і в громадських місцях мешканцям певного населеного пункту з метою встановлення і підтримки громадського порядку;
- Обмеження/заборона в'їзд чи виїзд з міста, району чи області: тобто люди не можуть вільно пересуватися пішки чи на автомобілі;
- Перевірка документів та огляд: це можуть робити лише люди конкретної спеціальності, згідно їхньої посади (Національної поліції, СБУ, Національної гвардії, Держприкордонслужби, ДМС, Держмитслужби та Збройних Сил). Наприклад: огляд житла, перевірка документів на блок пості тощо. У разі відсутності в особи документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, уповноважена особа має право затримати таку особу для її встановлення на певний строк;
- Загальне обмеження прав і свобод людей та підприємств. Наприклад, свобода на вільне пересування;
- Створення військових адміністрацій: це для захисту, охорони та безпеки населення у певному місті, чи іншій території, де такий стан запроваджений;
- Проводити евакуацію населення: це також стосується того, що постійно ведуться перемовини щодо організації та надання гуманітарних коридорів. Крім цього, населенню надаються порядок евакуації та інша необхідна інформація, що може допомогти безпечно виїхати й отримати допомогу;
- Посилюється охорона тих об'єктів, які мають велике значення для держави, а також об'єкти критичної інфраструктури;
- Трудовий обов'язок (повинність) - для людей, які можуть за всіма ознаками працювати. Виключення: малолітні діти та діти віком від 14 до 15 років; жінки, які мають дітей віком до трьох років, а також вагітні жінки, бо це може зашкодити суттєво їхньому здоров'ю;
- Заборона на продаж зброї, небезпечними хімічними речовинами або отрутою;
- Заборона на продаж алкоголю чи напоїв на їхній основі;
- Використання потужностей та ресурсів підприємств на користь держави. Як приклад, сьогодні завод виготовляє гарний посуд, а вже завтра буде виготовляти зброю для армії;
- Примусове відчуження речей у громадян. Ці речі можуть бути рухомим (наприклад, автомобіль) чи нерухомим (наприклад, квартира) майном. При цьому пам'ятайте, що для цього мають вам предоставити відповідний документ і лише після цього – у вас це майно забирають. І на додаток, таке майно, якщо воно зберіглося – вам повертають, а якщо ні – то, повинні надати максимально схоже (таке саме) майно;
- Заборона збиратися великою кількістю людей, у тому числі заради мітингу, зборів тощо.

- Заборона для людей змінювати місце проживання чи перебування без відповідного дозволу, у тому числі для тих, котрі є на військовому чи спеціальному обліку.
- Заборона чи обмеження діяльності політичних партій, якщо їхні дії шкодять чи можуть зашкодити державі та населенню.
- Встановлюється військово-квартирна повинність.
- ЗМІ та друкарні можуть використовуватися для військових потреб. Це також стосується тактики у взаємозв'язках із ворогом тощо.
- Для населення встановлюється певна норма у наданні та забезпеченні необхідними продуктами та товарами, які є життєво необхідними.

Тому не треба обурюватися, коли щось подібне можуть застосувати саме до вас. Завжди пам'ятайте, що це все — у першу чергу, заради вашої ж безпеки, і безпеки інших людей.

Ми всі повинні запастися терпінням та витривалістю у такий нелегкий час.

А тепер за аналогією розберемося у наступному. *"Як ви вважаєте, з чим або з ким пов'язані "воєнні злочини" та "військові злочини"?"* **Слайд 12**

Відповідь: Воєнний злочин — це порушення законів і звичаїв війни. Вони застосовують на міжнародному просторі. Наприклад: це злочини агресії, злочини проти людяності та геноцид.

Серед них у нашій країні передбачені:
- мародерство;
- насильство над населенням у районі воєнних дій;
- погане поводження з військовополоненими.
- незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними.

Військовий злочин — злочин, вчинений при несенні служби військового в армії певної країни. **Слайд 13**

Виділяють кілька груп таких злочинів. Наприклад: неправильне користування майном та військовою технікою, розголошення військової таємниці, і порушення правил несення служби на полі бою.

Отже:
- знущатися над цивільним населенням під час війни — злочин воєнний,
- вкрасти каністру бензину із своєї військової частини — злочин військовий.

"*Коли можна застосовувати та карати (притягати до відповідальності) за вчинення воєнних та військових злочинів?*" **Слайд 14**

Відповідь: Отже, воєнні злочини це порушення законів і звичаїв війни. Це означає, що ці злочині можуть бути вчинені тільки на війні.

Військові злочини вчиняються всередині війська - тобто можуть бути як у мирний час, так і під час війни.

За воєнні злочини також є відповідальність і вона буває різних видів:
- Особиста - коли злочинець карається лише за дії, які вчинив тільки він, не враховуючи дії інших людей.
- Командна - застосовується переважно до командира війська за ті дії, які вчинили його підлеглі.

Орган, який може притягнути до відповідальності за вчинення воєнних злочинів - Міжнародний кримінальний суд (МКС)

НЕ МОЖЕМО НЕ НАГОЛОСИТИ: Докази російської агресії збираються на єдиній загальнодержавній платформі https://warcrimes.gov.ua/ (Офіс Генерального прокурора). **Слайд 15**

Якщо ви стали свідком або жертвою воєнного злочину та маєте фото або відео докази — надавайте все це правоохоронним органам.

Також ви можете надіслати свої докази на адресу офісу головного прокурора Міжнародного кримінального суду Каріма Хана - otp.informationdesk@icc-cpi.int.

Зазначайте дату, час, місце, будь-які додаткові обставини. Писати краще англійською мовою.

Наслідки злочинів
Ведучі демонструють фото з наслідками війни: руїн, постраждалих, страх людей - тощо..)
Слайд 16

Те, що ви бачите зараз на екрані — є реальними та невиправними наслідками. Найболючіше те, що втрачається найцінніше — людські життя...

Цікава думка! **Слайд 17.** Злочини, які пов'язані із зґвалтуванням дітей, жінок, які вчиняють військові країни агресора, такі злочини пов'язують із геноцидом! На цьому наголошує — Світлана Старосвіт, яка є членкинею Асоціації правників України та д.ю.н. Гарвардського Університету.

Вона радить зґвалтування над жінками, дітьми та літніми жінками, які вчиняють російські військові, кваліфікувати в контексті інструменту геноциду нації.

У наслідку такого злочину у жінок залишається психічна, психологічна травма і різке негативне ставлення щодо народжування дітей у майбутньому та продовження роду. Злочинець це робить задля навмисного зараження жінок небезпечними захворюваннями, які є шкідливими для життя та здоров'я, а також маючи на меті принизити населення та завдати сорому.

Також на очах у дітей вчиняють сексуальне насильство над їхніми батьками і навпаки, що породжує серйозні психічні хвороби, діагнози тощо, які залишаться до кінця їхнього життя, на цьому наголошують експерти.

Тому можливо кваліфікувати такі діяння як злочини проти людства, окрім як злочини проти статевої свободи чи особистої недоторканності.

"Чи погоджуєтеся ви з цією думкою? Якщо ні - чому?"

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА **Слайд 18**

Вам буде надана можливість виконати захоплюючі вправи. При цьому не тільки підвищити рівень власної правосвідомості, але й із задоволенням та користю провести час. Потрібно буде лише перейти за наданими посиланнями **Слайд 19**

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА **Слайд 20**

У підсумку кожен матиме змогу висловити свою думку та враження від проходження Workshop, можете навіть похизуватися набутими skills. Ми з командою вербально узагальнимо ваші коментарі, що безсумніву об'єднає нас!

- "Що нового ви дізналися з Воркшопу?" **Слайд 22**
- "Що було корисним?"
- "Що найбільше вас здивувало?"

- "Що навпаки не сподобалося?"
- "Чи хотіли б відвідати подібний наш Воркшоп?"

Тож узагальнюючи все сказане, ми з вами тепер розуміємо, що таке "воєнний стан", знаємо, що неможна використовувати словосполучення "військовий стан", розібрали воєнні та військові злочини, наглядно побачили пагубність та невідворотність їхнього вчинення, розібралися з можливими наслідками по даній темі.

Нам дуже шкода, що наразі відбувається подібне, і що ми всі з цим безпосередньо пов'язані. Тому всім нам потрібно знатися на всіх зазначених нюансах, аби не дозволяти їхнього повторного вчинення. Якщо опускати руки, закривати очі на подібні злочини — то буде панувати суцільний хаос та небезпека.

Наша з вами поведінка не залежить від зубріння конкретних абзаців, частин та норм статей законів! Вона залежить від нашого розуміння, уявлення та ставлення до цього. Також потрібно виховувати в собі повагу до таких норм. Від цього залежить ваша правова свідомість.

Нам була дуже важлива ваша думка! Ми обов'язково візьмемо до уваги ваші коментарі та тепер точно знаємо, що нам потрібно робити, аби стати краще!

При підготовці нашого Воркшопу ми використовували наступні джерела інформації, дізнатися про які, ви зможете, відсканувавши QR-код, який зараз на слайді. **Слайд 21**

- Джерела інформації:
- Конституція України
- ЗУ «Про правовий режим воєнного стану»
- Кримінальний Кодекс України
- Статут міжнародного кримінального суду (Римський Статут)

А за наступним QR-кодом ви можете знайти нашу інфографіку з коротким викладом інформації, та поширювати її серед родичів, друзів та знайомих **Додаток 4.**

На завершення скажемо, що після проходження нашого Воркшопу абсолютно кожен суттєво розширить свій кругозір у даній сфері; даємо гарантію, що закріплені знання та цей досвід залишиться з вами назавжди. **Слайд 23**

Відняти можна все, що завгодно, що є матеріальним, а ось набуті знання та досвід — ніколи. І в цьому є наша унікальна людська сила...

"Обізнаний — значить озброєний!"

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

УРОК 2 КОМБАТАНТ, НЕКОМБАТАНТ, МИРНИЙ ЖИТЕЛЬ: ЯК ВІДРІЗНИТИ ЦИХ ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ?

Юридична клініка "Audiutorium" Національного університету "Чернігівська Політехніка" (команда «ЧПБН - Чернігівські правники без назви»)

МЕТА	У необтяжливій формі, з використанням реальних прикладів та інтерактивів, послідовно донести інформацію: про поняття категорій комбатант, некомбатант, мирний житель; їх статус з точки зору міжнародного права; права та обов'язки під час війни
ТРИВАЛІСТЬ	45 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Молодь 18-30 років / 10-20 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Мережа Wi-Fi, мультимедійний проєктор, фліпчарт, стікери, ручки, роздатковий матеріал та презентація (наведені в додатках до уроку), смартфони учасників
АВТОРИ	Анастасія Кальян, Христина Скуміна, Марко Кульчиковський, Максим Щербінін

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Урок проходить у форматі медіа-програми «Просто право», в якій аудиторія постійно активно взаємодіє з ведучим та гостями. Студенти виступають як ведучі програми.

На початку ведучі вітаються, представляють назву нового випуску програми та пояснюють, чим вона буде корисна аудиторії.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Правовий статус комбатантів регулюється Гаазькою конвенцією про закони та звичаї сухопутної війни 1907 р. (набрання чинності для України відбулось у 1991 р.) та її додатками, Женевськими конвенціями про захист жертв війни 1949 р. та Додатковими протоколами до них 1977 р, Наказом Міністерства оборони України № 164 від 23.03.2017 р. «Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України»
Слайд 5

Комбатанти у міжнародному праві – особи, які входять до складу збройних сил воюючої країни, беруть участь безпосередньо у воєнних діях. Відтак комбатантство –безпосередня участь вояків у воєнних діях. **Слайд 6**

Така термінологія застосовується у відносинах між ворогуючими сторонами лише під час збройного конфлікту (міжнародного і неміжнародного характеру), спрямована на дотримання прав і захист осіб у разі їх потрапляння у військовий полон. Слайд 7

Комбатантами є: **Слайд 8**

- особовий склад сухопутних, військово-морських і військово-повітряних сил (за винятком медичного та духовного персоналу);
- партизани, особовий склад полків та добровільних загонів, якщо вони мають на чолі особу, відповідальну за своїх підлеглих; мають визначений, добре видимий здалеку відмітний знак; дотримуються у своїх діях правил ведення війни; відкрито носять зброю під час кожного військового зіткнення, а також в час, коли перебувають на очах у противника в ході розгортання в бойові порядки, яке передує нападу в якому вони будуть брати безпосередню участь;
- екіпажі торгових морських суден, та екіпажі літаків цивільної авіації сторін, задіяних у військовому конфлікті, при умові що судна та літаки переобладнані у військові.

Правовий статус комбатанта включає: 1) право застосовувати військову силу; 2) можливість бути об'єктом застосування військової сили аж до фізичного знищення; 3) право на поводження з ним як з військовополоненим у разі потрапляння в руки ворога. **Слайд 9**

Отже, до комбатантів відносяться учасники регулярних збройних формувань, ополчення, добровольчих загонів, партизани та будь-яких організованих рухів супротиву, якщо вони відкрито носять зброю, мають видимі знаки розрізнення, підпорядковуються командиру та дотримуються правил і звичаїв війни. **Слайд 10**

Правовий статус некомбатантів регулюється тими ж актами, що і статус комбатантів.

Некомбатанти – це особи, що входять до складу збройних сил та надають їм допомогу, але безпосередньої участі у воєнних діях не беруть. **Слайд 13**

Наприклад: **Слайд 14**

- медики;
- капелани (священники);
- інтенданти (постачальники продовольства);
- військові кореспонденти;
- юристи тощо

Головна особливість статусу таких людей під час війни: до них не має застосовуватися зброя, якщо вони зайняті виконанням своїх безпосередніх обов'язків. **Слайд 15**

Другою особливістю є поводження з такими людьми у разі їх потрапляння в полон. Можна сказати, що вони користуються всіма правами військовополонених (право на зв’язок з близькими, на віросповідання тощо). Однак вони не мають статусу повноцінних військовополонених при цьому.**Слайд 16**

Так, їм зобов’язані надати доступ для виконання ними їхніх обов’язків. Наприклад, проводити богослужіння (для священників). Їх не можна змусити займатись діяльністю роботою, що не пов’язана зі, скажімо так, їх «спеціальністю». Тобто, медика не можна примусити до риття окопів, лише до надання медичної допомоги. **Слайд 17**

Якщо, особа бере участь в бойових діях, то не дивлячись на її роль в збройних силах, вона стає комбатантом.

Вправа з використанням Jamboard – характеристика учасниками зустрічі поданого висловлювання

«Міжнародний Трибунал щодо Колишньої Югославії у справі «Blaskic case» в 2000 році зазначив, що цивільними вважаються ті, хто більше не належить до складу збройних сил. *Чи належать некомбатанти до складу збройних сил?* **Слайд 18**
Наведіть приклади некомбатантів. **Слайд 19**

Правовий статус мирних (цивільних) жителів регулюється вищенаведеними актами, а також Конвенцією про захист цивільного населення під час війни і Додатковими протоколами до неї, прийнятими в 1977 і 2005 році. **Слайд 21**

Цивільне або мирне населення визначається міжнародним гуманітарним правом як особи, які не є членами збройних формувань і не беруть прямої участі у бойових діях під час збройного конфлікту. **Слайд 22**

Щодо цивільних осіб забороняється вчиняти: **Слайд 23**

- всі види вбивств, умисне заподіяння тяжких страждань чи серйозного каліцтва, завдання шкоди здоров'ю, жорстоке поводження (включаючи біологічні експерименти) і тортури;
- захоплення заручників, мародерство, колективні покарання, акти терору;
- переміщення цивільних осіб на окупованих територіях;
- зґвалтування, навернення в сексуальне рабство, примус до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація та будь-яка інша форма сексуального насильства о розграбування суспільної чи приватної власності;
- напад на місцевості, що не обороняються, безглузде знищення населених пунктів, або їх обстріл із застосуванням будь-яких засобів, руйнування, що не спричинені військовою необхідністю; о умисне вчинення дій, спрямованих на голодування цивільного населення, як способу ведення війни шляхом позбавлення цивільного населення необхідних для виживання предметів; о набір або вербування дітей віком до п'ятнадцяти років до складу національних збройних сил або їх використання для активної участі у бойових діях;
- застосування зброї, яка має не вибірковий характер, тобто однаково вражає військові і цивільні об'єкти, і здатна завдати зайвих страждань тощо.

Безстороння гуманітарна організація, така, як Міжнародний комітет Червоного Хреста, може запропонувати свої послуги сторонам конфлікту. **Слайд 24**

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА

Вправа **«Логіка»** – визначення ймовірних характеристик поданих зображень **Слайд 25** («Запропоновані картинки уособлюють заборону вчинення певних дій щодо мирного (цивільного) населення. Визначте яка саме дія заборонена залежно від зображення. Чому така заборона має важливе значення для людства?»), (**слайди 26, 27, 28**) шляхом об'єднання учасників у дві групи, обговорення поданого завдання.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Підведення підсумків (виділення основної інформації до запам'ятовування, наголошення на тому, що після зустрічі кожен учасник отримає пам'ятку у виді інфографіки з відповідними порадами, для запам'ятовування поданої інформації та її активного використання в умовах сьогоденної війни в Україні) **Слайд 29**

Опитування щодо засвоєння пройденого матеріалу в Kahoot. **Слайд 30**

Ведучі пропонують аудиторії поставити додаткові запитання, що виникли у процесі проведення уроку.

Для того, щоб учасники пам'ятали основні тези цього уроку ведучі роздають/розсилають інфографіку - своєрідну пам'ятку про розмежування категорій комбатант, некомбатант та мирний житель **(Додаток 2).**

Якщо в учасників є час, ведучи пропонують зіграти у настільну гру «Подолати пекло» **(Додаток 3).**

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

УРОК 3 ВИСВІТЛЮВАТИ ВІЙНУ ДОЗВОЛИТИ НЕ МОЖНА - ЗАЙВЕ ЗАКРЕСЛИТИ

Юридична клініка “PRO BONO”, Східноукраїнський національний університет імені Володимир Даля (команда «Персони grata»)

МЕТА	Проінформувати школярів про правила ЗМІ, що стосуються періоду дії воєнного стану в Україні. Дати розуміння переліку інформації про діяльність та побут військових, хід військових операцій, яку не можна розголошувати, порядок роботи журналістів в зоні ведення бойових дій та на звільнених територіях.
ТРИВАЛІСТЬ	45 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Молодь 18-30 років / 10-20 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Мережа Wi-Fi, мультимедійний проєктор, фліпчарт, стікери, ручки, роздатковий матеріал та презентація (наведені в додатках до уроку), смартфони учасників.
АВТОРИ	Мілена Карпенко, Дар’я Климаш, Поліна Рязанцева, Нікіта Болюх

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Всім привіт! Дякуємо, що стали учасниками нашого інтерактивного уроку, сподіваємося, він буде цікавим і пізнавальним для вас.

Трохи передісторії **Слайд 4**

Вранці 24 лютого 2022 року РФ розпочала повномасштабне воєнне вторгнення в Україну. Хтось став безпосереднім учасником цього. Хтось дізнався про це від рідних, а хтось від ЗМІ.

Згадайте себе у той день: де ви знаходилися та як дізналися про те, що російська федерація вторглася на територію України?

Так, з перших днів збройної агресії важливу роль у спротиві ворогу відіграє своєчасне, достовірне та незаангажоване інформування громадян та світу про перебіг війни. У цьому контексті внесок українських медіа стає ще потужнішим, як ніколи.

З одного боку, журналістські стандарти під час війни нічим не відрізняються від стандартів часів миру. З іншого боку, саме через війну журналісти і редакції мають посилювати свою пильність до стандарту достовірності і точності, подаючи матеріали в ефіри телеканалів, радіо чи онлайн.

Перед початком висвітлення теоретичних аспектів проведемо опитування на платформі «Mentimeter» для визначення інтересів та поглядів учасників. Результати опитування мають бути враховані та поставлені на обговорення, щоб зрозуміти найбільш актуальні проблеми серед молоді. **Слайд 5**

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Блок 1. Як аудиторія сприймає висвітлення у медіа новин про війну в Україні?
Слайди 6-12

Інститут вивчення журналістики «Reuters» (Oxford, Велика Британія) представив чергове видання свого щорічного звіту про цифрові новини. Він розкриває нові аналітичні дані про споживання цифрових новин і ґрунтується на деталізованому опитуванні, проведеному компанією «YouGov». Додаткове дослідження, проведене у квітні 2022 року у 5 країнах – Великій Британії, США, Німеччині, Польщі та Бразилії,дало розуміння того, як на споживання новин впливає війна в Україні.

24 лютого РФ розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, поклавши початок найбільшій війні в Європі з часів Другої світової. Найбільші світові інформаційні організації направили до України своїх журналістів для висвітлення на телебаченні, в онлайн-медіа та друкованій пресі бомбардувань і насильства у зруйнованих українських містах. Журналісти, звичайні громадяни, політики, насамперед Президент України Володимир Зеленський, активно використовували соціальні мережі, такі як TikTok, Telegram і Twitter, з метою документування жахів війни і донесення інформації до світової аудиторії в режимі реального часу.

Для аналізу сприйняття аудиторією висвітлення конфлікту в медіа опитуваних попросили оцінити, наскільки добре медіа надають інформацію, тримають в курсі актуальних подій, пояснюють більш широке значення наслідків і висвітлюють різні точки зору про конфлікт. Загалом результати продемонстрували, що медіа належним чином інформують про поточний стан речей – майже половина респондентів у всіх п’яти країнах погодилася із тим, що медіа гарно виконують свою роботу.

Однак в цілому респонденти вважають, що медіа не приділяють достатньої уваги поясненню більш глибоких наслідків конфлікту, і схиляються до думки, що інформаційні організації могли би працювати краще, зважаючи на те, що криза триває.

У п’яти країнах, де було проведено опитування, більшість уважно стежить за конфліктом, особливо ті країни, які територіально ближчі до нього.

Як показало дослідження, телебачення залишається провідним, найпопулярнішим джерелом інформації під час кризи. І це не дивно, зважаючи на пересторогу щодо неправдивої і неналежної інформації, якою переповнені соцмережі. Проте в деяких країнах, таких як США і Польщі, увага до новин з онлайн-джерел (в тому числі альтернативних інформаційно-аналітичних сайтів і соцмереж) також достатньо висока.

Блок 2. Безпека журналіста під час роботи у зоні конфлікту та висвітлення бойових дій
Слайди 12, 13

Під час збройних конфліктів, чи то міжнародних, чи то внутрішніх, роль засобів масової інформації набуває особливого значення. Враховуючи те, що під час війни фактично відсутні організації громадянського суспільства, які могли б контролювати органи влади та збройні сили, журналісти стають головним (якщо не єдиним) джерелом неупередженої та об’єктивної інформації. Як наслідок – сьогодні длябагатьох журналістів військова журналістика перетворилася на небезпечну професію, яка вимагає бути в центрі подій – поряд зі смертями, насильством, – ризикуючи власним життям, адже в зоні збройного конфлікту життя і здоров’я журналіста може піддаватися великий небезпеці. Міжнародна організація Комітет із захисту журналістів (Committee to Protect Journalists, CPJ) веде сумну статистику працівників ЗМІ, які загинули при виконанні своїх професійних обов’язків.

Незважаючи на те, що журналісти знаходяться в зоні збройного конфлікту під протекцією міжнародного і національного права, не варто розраховувати виключно на такий захист. Він гарантований лише в разі дотримання стороною конфлікту міжнародно визнаних правил ведення війни – що буває не завжди.

Розрізняють **три категорії журналістів**, які можуть працювати в зоні збройного конфлікту, та які знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права:

- військові кореспонденти,
- журналісти, які перебувають у небезпечних професійних відрядженнях до зон збройного конфлікту та
- журналісти, відряджені до військової частини.

Найголовніша рекомендація – повертайтеся живими! Тільки повернувшись живим із завдання, журналіст може зробити хороший репортаж чи матеріал. Здається, це надто зрозуміло і просто, щоб про це ще раз згадувати, але все ж таки для багатьох медійників складно дати однозначну відповідь на запитання: що важливіше – ваше життя чи репортаж? **Слайд 14**

Як журналісти можуть впливати на припинення війни, публікуючи факти насилля та гуманітарних катастроф і привертаючи увагу міжнародної спільноти, так і журналістів можуть використовувати для подальшої ескалації конфлікту. І правил цього використання чи якихось моральних застережень часто не існує. Журналістам можуть «згодувати» інформацію з метою обману громадської думки, із журналістів можуть «зняти» розвідувальні дані, життя журналістів перетворюється на розмінну монету – від банального викупу до показової страти задля терору.

Що потрібно знати журналісту про війну? Слайд 15

Треба бути готовими до того, що узоні військового протистояння не діятимуть звичні норми і правила.

Міжнародні компанії, які проводять тренінги з безпеки для журналістів, що працюють в зонах конфлікту, радять планувати поїздку за таким алгоритмом:

- кліматичні умови та специфіка фауни;
- особливості ведення бойових дій сторонами;
- види техніки, які вони застосовують;
- хвороби та ліки;
- релігійні та культурні відмінності;
- ранжування ризиків;
- опис умов безпеки рівень безпеки;
- наявність усіх основних загроз.

Ідеально – пройти спеціальний тренінг із безпеки у зонах конфлікту (hostile environment and first aid training). Попрактикувати навички надання першої допомоги. Оцінити ризики, скласти плани комунікацій, перевірити функціонування обладнання. Тренінги із безпеки та першої медичної допомоги – важлива частина попередньої роботи. Журналістам слід забезпечити для себе належну підготовку, перш ніж їхати на місце подій.

Блок 3. Журналістська етика та бойові дії Слайд 16 + роздатковий матеріал **(Додаток 2)**

Питання дотримання стандартів етики та професійності гостро стає перед спільнотою під час будь-якого збройного конфлікту. Відповідь, яку для себе міжнародна журналістське товариство знайшло через сотні смертей і тисячі каліцтв журналістів на війні – однозначна. Дотримуватися варто, в особливий час і в особливих умовах – особливо.

Головними нормативними джерелами, де відображені дані норми, є **Декларація принципів поведінки журналістів Міжнародної федерації журналістів**. Міжнародні принципи професійної етики в журналістиці. На принципах, задекларованих у цих документах, побудований і **Кодекс етики українського журналіст**а. Вони наступні:

- баланс думок і точок зору;
- оперативність інформації;
- достовірність (перевірка інформації та посилання на джерела);
- інформація про загиблих, поранених, зниклих безвісти, заручників;
- використання архівних матеріалів.

Журналіст зобов'язаний подавати інформацію, посилаючись на факти, походження яких він/вона знає і чітко вказувати на свої джерела інформації та називати експертів, у яких брався коментар, або назву та інші деталі досліджень, які згадуються у матеріалі і є можливість перевірити їх достовірність.

Інформацію прозагибель чи поранення, зникнення безвісти чи потрапляння в полон конкретних людей слід перевіряти ретельно і виключно у компетентних джерел. До таких відносимо насамперед тих учасників події, які з цією людиною були безпосередньо на місці і в момент події бачили її на власні очі.

Категорично забороняється використовувати архівну картинку для довільної ілюстрації розповіді про сьогоднішню подію в зоні бойових дій чи в окупованій зоні. Якщо важливо показати картинку, яка може ілюструвати сьогоднішню подію, оскільки вона була знята раніше на цьому ж місці або знімалися ті ж самі люди, про сьогоднішні дії яких ми розповідаємо – обов'язково за кадром пояснюємо, що це те ж саме місце, але зняте раніше, або супроводжуємо показ титром «Архів».

Знімаючи розташування військових частин, журналісти мають пам'ятати, що не можна показувати панорамних кадрів, скупчення живої сили й техніки. Необхідно стежити, щоб у кадр не потрапили знаки, які можуть вказати на місцевість, у результаті чого можна буде вирахувати розташування блокпосту. Іноді краще взагалі не знімати зброї чи техніки, аби не викрити наявність в армії деяких типів зброї. Один зі способів непомилитися – показувати весь відзнятий матеріал командуванню частини й вилучати кадри, які воно вважатиме неприйнятними: іноді небезпечними є на перший погляд дуже невинні кадри.

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА

Відео «Патрон. Найвідоміший пес-сапер у світі» (ролики на YouTube: Patron dog/The hero dog of Ukraine або Патрон. Найвідоміший пес-сапер у світі.

Обговорення: *Висвітлення пса Патрона, як помічника чернігівських піротехніків у ЗМІ*

Пропонуємо переглянути даний відеоролик, щоб відповісти на певні питання та з'ясувати чи популярність пса Патрона гіперболізована у ЗМІ чи даний пес став уже символом супротиву українського народу, який надихає військових та все українське суспільство тримати оборону та ніколи не здаватись.

- *Популярність пса Патрона випадковість чи запланована?*
- *Популярність пса Патрона гіперболізована?*
- *Для чого ЗМІ настільки зробили популярним пса Патрона?*
- *Яка мета та роль пса Патрона під час війни в Україні?*

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Дякуємо всім учасникам, які доєднадналися до нашого тренінгу. Сподіваємося, що ви дізналися для себе нову інформацію, та з користю провели час.

Для того, щоб ви пам'ятали основні тези цього уроку ми роздамо/надішлемо **інфографіку** - своєрідну пам'ятку про інформацію, яку не можна розголошувати в медіа **(Додаток 2)**.

Підбиття підсумків і відповідь на запитання від аудиторії.

Якщо в аудиторії є більше часу пропонуємо додатково пограти у **настільну гру: «MEDIA GRATA» (Додаток 3)**

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

УРОК 4 ОСОБЛИВО ВРАЗЛИВІ КАТЕГОРІЇ ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Юридична клініка Донецького національного університету імені Василя Стуса (команда «ALMA MATER»)

МЕТА	Надати актуальні ресурси для ознайомлення з ключовими аспектами теми: поняттям вразливий, переліком особливо вразливого населення під час воєнного стану, діючими державними допомогами; ознайомити учнів з правовим підґрунтям обраної теми; довести, що під час війни всі люди вразливі, а вирішення цієї проблеми – в єднанні та взаємодопомозі.
ТРИВАЛІСТЬ	45-60 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Молодь 18-30 років / 10-20 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Мережа Wi-Fi, мультимедійний проєктор, фліпчарт, стікери, ручки, роздатковий матеріал та презентація (наведені в додатках до уроку), смартфони учасників.
АВТОРИ	Анна Коломієць, Богдана Довгань, Ніка Гнатюк, Вікторія Макарчук

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Привіт усім! Мене звати..., я... Для початку хочу сказати, що надзвичайна щаслива, що маю можливість поспілкуватися з учнівською молоддю, знову побувати в атмосфері повного знань та пізнання шкільного життя. Я не ставлю за мету чогось вас навчити, бо не викладач, не вчитель, а звичайна студентка, яка, як і кожен з вас, щоденно знайомиться з потоком нової інформації. Мені б дуже хотілося, щоб наше заняття не було монологом, наповненим сухими даними. Хочу поспілкуватися з вами, поділитися власним досвідом, а також почути ваш з тих чи інших питань.

Пропоную укласти договір: ви уважно слухаєте та долучаєтеся до активностей, а я натомість буду ділитися з вами юридичними лайфхаками.

Головним інструментом ведення уроку обираю гарний настрій. Дуже сподіваюся, ви мене підтримаєте в цьому.

Ну що ж, а тепер давайте знайомитися! Довго думала, яку тему обрати, що об'єднувала б усіх. І все ж знайшла. Увага на екран. **Слайд 2**

Презентація теми

Знайомство за допомогою Padlet.

Після відповідей учнів пропонуємо власний варіант відповіді на питання, аби підняти настрій аудиторії. **Слайди 3,4**

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Окей, трошки посміялися, але погодьтеся, тема доволі складна і серйозна. Це чудово, що українці зберігають почуття гумору навіть в таких складних умовах – в умовах війни. У цьому ще одна суперсила нашої нації.

Хто назве інші? Можете продовжувати писати на платформі Padlet. Нам цікаві ваші думки.

З 24 лютого 2022 р. в Україні триває повномасштабна війна. Саме тому все більшу увагу привертає категорія **«особливо вразливі категорії населення від час війни»**.

Скажіть, будь ласка, можливо хтось колись зустрічався з цим висловом? Можливо, в новинах, соцмережах, серед знайомих лунали подібні фрази? Якщо так, підніміть, будь ласка, руку. В якому контексті звучала фраза?

Діалог з аудиторією, якщо є підняті руки, якщо немає, переходимо до наступного питання.

Я бачу, ви вже частково знайомі з темою, про яку ми сьогодні з вами будемо говорити/ якщо ви не чули раніше про це, то сьогоднішня тема буде для вас цікавою і пізнавальною, я гадаю.

Які ваші очікування від уроку?

Обговорення…

Супер! Тоді починаємо! Для початку подивіться на екран (на екрані з'являється слайд з назвою уроку). **Слайд 5**

Яке слово вам одразу впадає в очі, викликає додаткові питання, яке не зовсім зрозуміле? Чому?

Відповіді, обговорення питання

Я погоджуюся з вами. Справді, слово вразливий виділяється серед інших.

Завдання. На екрані з'являються визначення. Потрібно вгадати, яке з них розкриває сутність поняття «вразливи» (застосовано метод мозкового штурму та роботи зі словником). **Слайд 6**

Яке із запропонованих визначень, на Вашу думку, розкриває значення слова «вразливий»? Чим ви оперувалися, коли обирали правильну відповідь?

Насправді, усі запропоновані визначення в тому чи іншому контексті розкриває значення слова «вразливий». Це зазначено в Академічному тлумачному словнику. Можете перейти за посилання і переконатися в цьому (закликаємо до медійної грамотності та інформаційної гігієни). **Слайд 7**

До речі, я обіцяла вам лайфхаки, ловіть перше правило юристів: не довіряйте словам, які не підкріплюються доказами. Будь-яка ваша думка має ґрунтуватися на переконливих аргументах. Саме так працюють адвокати в суді, наприклад. А в умовах інформаційної війни вміння перевіряти правдивість інформації, довіряти лише достовірним новинам – запорука бути захищеним від пропаганди агресора.

Долучаймося до інформаційного фронту! Перемога в руках кожного з нас!

Завдання. Встановити відповідність між чинниками, що можуть зумовити складні життєві обставини та картинками, які їх розкривають (на платформі jamboard).

похилий вік	поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків
інвалідність	жорстоке поводження з дитиною
бездомність	насильство за ознакою статі
безробіття	домашнє насильство
малозабезпеченість особи	потрапляння в ситуацію торгівлі людьми

шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА

Ми з Вами вже проаналізували поняття «вразливий», чинниками, що можуть зумовити складні життєві обставини, а тепер подумайте, про яку категорію осіб йде мова, коли ми говоримо про вразливих людей під час війни. А для того, щоб вам легше було відповісти на це питання, пропоную переглянути відео (з 02:00 до 06:18).

Після перегляду відео учні отримують завдання, яке допоможе самостійно знайти відповідь на питання, поставлене перед відео. Інтерактивний метод – робота на платформі jamboard.

Завдання. Мінсоцполітики зробило карту груп людей, які в першу чергу потребуватимуть підтримки. Давайте спробуємо відгадати, які категорії заховані за цими комірками. **Слайд 10**

1	військові	4	члени родин загиблих, полонених, зниклих безвісти, постраждалих від бойових дій та військових злочинів
6	члени родин військових	5	люди з територій, які були окупованими або на яких відбувались активні бойові дії
7	медики	8	люди, які вимушено полишили домівки та перемістились (як за кордон, так і всередині країни)
2	волонтери	9	люди, які втратили домівки
3	постраждалі від бойових дій, військових злочинів та полону	10	люди, які приймали переміщених

На екрані з'являється слайд із закритими пронумерованими комірками. Учні по черзі називають категорії на основі того, що побачили у відео. Якщо називають правильно, то комірка відкривається. І так доти, доки всі поля не будуть відкритими. Якщо діти не можуть відгадати, то спікер дає підказки, направляє на правильну відповідь. **Слайд 11**

Надання відповідних допомог регулюється низкою нормативно-правових актів. Ознайомити вас з кожним з них дуже складно та малоефективно, адже вони досить об'ємні. Ми підготували для вас перелік останніх законодавчих змін в питаннях, що стосуються допомоги особливо вразливому населенню під час війни. Пропонуємо вам за їх назвами відгадати, для якої категорії вищевизначених категорій призначений той чи інший акт. Вправа виконується на дошці Padlet шляхом побудови зв'язків між парами. Спікер показує, як користуватися дошкою та які інструменти потрібно використати.

Молодці! Ви чудово впоралися з цим завданням. Тепер, якщо до вас звернуться за допомогою або вам потрібна буде відповідна інформація, ви знаєте, якими НПА оперуватися.

На дошці Padlet збережено посилання на офіційний веб-портал ВРУ. Шановні учні, на цьому сайті ви можете відслідковувати всі законодавчі зміни, а якщо введете ключові слова «вразливі», «державна допомога», «на період воєнного стану», то зможете ознайомитися зі змінами саме щодо тієї теми, яку ми розглядаємо (важливо не лише давати матеріал, а також надавати корисні та достовірні ресурси для постійного відслідковування змін, адже в окресленій сфері часто відбуваються новації).

Ну що ж, ми з вами опанували основні моменти сьогоднішньої теми. Однак, я гадаю, ми маємо зосередитися на ще одній категорії населення, яка не віднесена до переліку Мінсоцполітики, але навіть у відео було ключовим елементом. Як ви гадаєте, що це за категорія? Наведений лист допоможе знайти правильну відповідь. **Слайд 13**

Зверніть увагу на цей лист. Ось такі побажання у дітей сьогоднішньої реальності. І, безумовно, це величезна гордість. Водночас, ми прекрасно розумію, що під впливом всіх подій, психіка дітей зазнає суттєвого впливу. Під час війни порушуються фундаментальні права дитини, що є недопустимим. Найважливіші з таких прав – право на життя, здоров'я, свободу від катування, жорстокого поводження та ін. **Слайд 14**

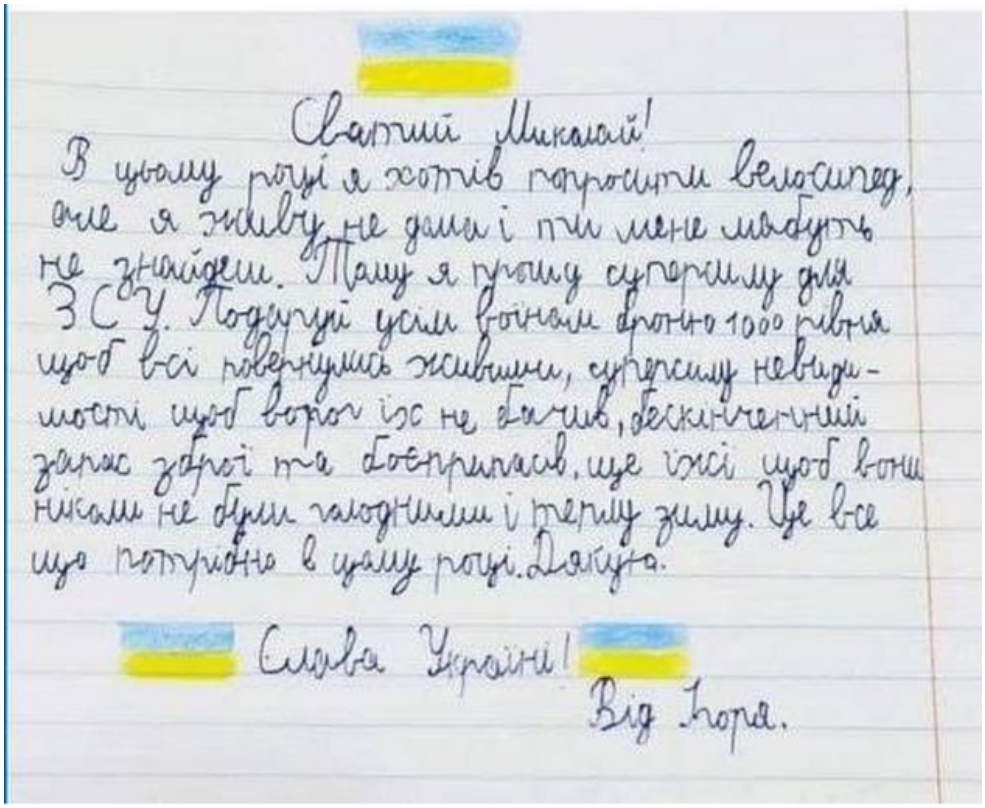

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Що ж, ми з вами сьогодні гарно попрацювали. Ви усі надзвичайно круті! Бачу, ви трошки втомилися від інформаційного навантаження, було проговорено багато складних тем. Мозку потрібен відпочинок. Чи не так? До речі, ловіть ще один корисний лайфхак, як абстрагуватися після розумового навантаження https://vm.tiktok.com/ZMF98Cvh3

А тепер давайте трохи розімнемося і порухаємося! Вправа «Скажи чесно, як ти?» Проєкт підготовлено у межах ініціативи першої леді Олени Зеленської щодо створення Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. **Слайди 17-18**

https://www.youtube.com/watch?v=dVFRc0sNwxc&list=PLxDr-QlbLbZspVxDG8LyAXdfxO_0jZ6ZQ&index=2

Для того, щоб ви пам’ятали основні тези цього уроку ми роздамо/надішлемо інфографіку - своєрідну пам’ятку про те, як звернутися до суду (**Додаток 2**).

Підбиття підсумків і відповідь на запитання від аудиторії.

І на завершення: Світло завжди перемагає темряву, а правда – брехню. Тому і наш незламний народ подолає всі випробування й переможе. Цього не зрозуміти російським окупантам, які намагаються занурити Україну в блекаут, а самі давно перебувають у непроглядному мороці (В. Зеленський). **Слайд 23**

Дякуємо за увагу! До нових зустрічей!

Якщо в аудиторії є більше часу пропонуємо додатково подивитися **відео-подкаст**: «**Що означає бути вразливим під час війни**» **(Додаток 3)**

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

УРОК 5 ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВІЙНИ?

Юридична клініка "Захист", Національна академія внутрішніх справ (команда «Levitas»)

МЕТА	Ознайомити учасників з роботою суду, порядком звернення до суду, а також особливостями його роботи під час воєнного стану
ТРИВАЛІСТЬ	45 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Молодь 18-30 років / 10-20 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Мережа Wi-Fi, мультимедійний проєктор, фліпчарт, стікери, ручки, роздатковий матеріал та презентація (наведені в додатках до уроку), смартфони учасників.
АВТОРИ	Єлизавета Озірна, Софія Щур, Ірина Гезет, Юлія Франчук

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Всім привіт! Дякуємо, що стали учасниками нашого інтерактивного уроку, сподіваємося, він буде цікавим і пізнавальним для вас.

Тема нашого заняття присвячена доступу до правосуддя, а саме: зверненню до суду під час воєнного стану.

Запитання до аудиторії: **Слайд 2**

- *Що ви знаєте про суд і його роботу?*
- *Які асоціації у вас викликає слово «суд»?* **Слайд 3**
- *Який рівень диджиталізації правосуддя?* **Слайд 4**
- *Яке призначення судів і чому вони важливі для суспільства?*

Усі відповіді записують на фліпчарті різними кольорами для подальшого аналізу й порівняння.

Ведучі додають стислий опис структури уроку (1–2 слова).

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Виклад основного матеріалу відбувається у формі бесіди. Аудиторії ставлять запитання, щоб дізнатися думки учнів, після чого пояснюють матеріал. Матеріал висвітлюють у вигляді порівняння: мирний час і період дії воєнного стану, акцентуючи увагу на основних та проблемних аспектах під час дії воєнного стану.

Кожна особа, яка досягла віку повної дієздатності, наділена правом звернутися до суду для захисту своїх прав і свобод. Звернення до суду є однією із форм захисту порушених прав і

вирішення конфлікту, водночас є крайньою формою. Перед тим як звернутися до суду, є можливість захистити свої права шляхом досудового вирішення спору чи конфлікту, зокрема за допомогою медіації (медіатора). **Слайд 5**

Цікавинка:
Медіація – це один з видів вирішення спору без звернення до суду, тобто, мирним шляхом. Цей процес відбувається за допомогою медіатора – особи, яка допомагає сторонам конфлікту налагодити комунікацію, проаналізувати ситуацію та дійти спільного висновку. **Слайд 7**

Питання до аудиторії: *Як можна звернутися до суду?* **Слайд 8**

1.Складання та подача письмової позовної заяви (до запровадження воєнного стану) **Слайд 9**

Щоб звернутися до суду, має бути факт порушень ваших прав, свобод і законних інтересів, наприклад, неповернення коштів продавцем за придбаний товар у зв'язку з неналежною його якістю. Тому ви складаєте заяву (приклад фото), де вказуєте, що сталося, чого хочете досягнути, подаєте докази тощо. **Слайд 10**

Обов'язково зазначаєте власні дані та способи зв'язку з вами. Пересічному громадянинові не будуть відомі всі нюанси. Тому щоб не пропустити жодної деталі та правильно скласти заяву, необхідно звернутися до кваліфікованих юристів, центрів безоплатної вторинної правової допомоги чи юридичних клінік. Після складання заяви можна звертатися до суду.

2.Використання підсистеми «Електронний суд» **Слайд 11**

Унаслідок змін у світі технологій змінюється і підхід до судочинства. Тобто суд стає ближчим до людей. Більшість часу ми проводимо за телефоном чи ноутбуком і виконуємо там усі можливі дії. Тому судова влада України створила підсистему «Електронний суд», що є надзвичайно актуальною під час воєнного стану.

«Електронний суд» дає змогу подавати документи, ознайомлюватися з наявними матеріалами справи, отримувати інформацію про перебіг розгляду справи, подати позовну заяву, що раніше передбачала лише письмову форму, тощо. Причому послуга є безоплатною. **Слайд 12**

Для цього необхідно виконати декілька простих кроків. Заходимо на вебпортал «Судова влада України» і створюємо електронний кабінет, ідентифікуємо себе.

У власному електронному кабінеті кожен учасник судового процесу (особа, яка бере участь у судочинстві) може подавати до суду процесуальні документи (позовні заяви, клопотання тощо) в електронному форматі. Після успішного відправлення позовної заяви чи інших документів учасник судового процесу може відстежувати рух і стан розгляду свого документа в суді. Інформацію про доставлення документа, його реєстрацію та інші відомості надсилають до електронного кабінету автора в автоматичному режимі.

3. Використання інших способів (електронної пошти, засобів зв'язку, вебпорталів)

Питання до аудиторії: *Чи існують інші способи звернення до суду?* **Слайд 13**

Обмін усіма документами можливий також через поштову скриньку на офіційному вебпорталі судової влади України або через інші адреси електронної пошти, зазначені у відповідних заявах учасниками судового процесу. **Слайд 14**

Деякі суди почали розміщувати на офіційних вебсайтах судів повідомлення для учасників судових справ. Іншу необхідну інформацію у справі можна також дізнаватися через інші засоби зв'язку (телефоном, шляхом направлення листа на адресу електронної пошти суду чи написавши повідомлення до відповідного суду в месенджер).

Цікавинка:
Судовий збір – грошові кошти, які особа повинна сплатити за подання заяв, скарг до суду, видачу судами документів, у разі ухвалення окремих судових рішень. **Слайд 15**

Питання до аудиторії: *Хто саме має сплатити судовий збір?* **Слайд 16**

Цей збір сплачують усі люди, які звертаються до суду чи стосовно яких ухвалено судове рішення. Однак є певні категорії осіб, яких звільняють від його сплати. **Слайд 17**

Найцікавішим є те, як проходить сам розгляд вашої справи. *Який порядок розгляду справи в суді? Які ваші варіанти?* **Слайд 18.**

1.Очний розгляд

Ви подаєте до суду позовну заяву. Там її реєструють і передають судді. Але суд може не розглянути її, якщо її подано з порушенням вимог, або повернути її. У такому випадку головне − не панікувати й набратися терпіння. Повернення позовної заяви не завадить вам повторно звернутися із заявою до суду.

Інтерактивна гра: «Судове провадження» **Слайд 19**

Завдання: розставити етапи судового провадження в правильному порядку. Платформа: LearningApps (https://learningapps.org/display?v=pdx7e0ru222) Відповіді: **Слайд 20**

1) Звернення до суду
2) Відкриття провадження
3) Підготовче провадження
4) Підготовче засідання
5) Судовий розгляд

А тепер перевіримо, що і як.

Після прийняття вашої заяви суд відкриває провадження у справі. Наступним етапом є підготовче провадження, на якому з'ясовують основні моменти справи. Після цього проводять підготовче засідання. Під час нього суд здійснює всі дії, необхідні для забезпечення правильного та своєчасного розгляду справи по суті, наприклад, оголошує склад суду, заслуховує уточнення позовних вимог і заперечень проти них, розглядає відповідні заяви, з'ясовує, чи надали сторони докази, тощо. Останній етап – розгляд справи по суті, тобто розгляд і вирішення спору на підставі зібраних у підготовчому провадженні матеріалів, а також розподіл судових витрат.

2.Розгляд справи в режимі онлайн **Слайд 21**
Спочатку карантин, а згодом війна перенесли нас у дистанційний світ. Усе це задля нашої безпеки.

Питання до аудиторії: *Як ви думаєте, чи можливий розгляд справ в режимі онлайн?*

Відповідь: Так. Для цього суди України активно використовують систему **Easy Con**. Вона дає змогу брати участь у судовому засіданні в режимі відеозв'язку. **Слайд 22**

Для цього учаснику справи необхідно за п'ять днів до дати судового засідання направити до суду відповідну заяву з доказами. У заяві вказують електронну адресу, яку використовує особа для авторизації на сайті Easy Con.

Питання до аудиторії: *Чи є дедлайни звернення до суду?* **Слайд 23**

Відповідь: *1. До запровадження воєнного стану* **Слайд 24**

Так. Усі дії слід виконувати в межах чіткого проміжку часу (строку). Він є достатнім і враховує всі обставини справи для вчинення процесуальної дії.

Якщо ви пропустите строк або є обставини, які можуть спричинити такий пропуск, можете подати заяву для поновлення чи продовження його. Однак мають бути реальні обставини, які на це впливатимуть. Щоб відновити строк, потрібно просто подати заяву до суду й обґрунтувати причини.

2. Після запровадження воєнного стану **Слайд 25**

Такі правила діють і під час воєнного стану, але, з огляду на ситуацію в країні, Верховна Рада України внесла декілька змін, зокрема щодо причин продовження та поновлення строків.

Питання до аудиторії: *Які це можуть бути обставини?*

Відповідь: Запровадження в Україні воєнного стану та подальше його продовження визнали поважною причиною для пропуску строків. Тому, якщо особа доведе, що не змогла вчасно подати документи через воєнний стан, їй нададуть можливість зробити це ще раз за її заявою.

Питання до аудиторії: Як обрати суд? **Слайд 26**

Відповідь: Обрати суд – справа не легка. В Україні діють суди різної юрисдикції: цивільний, адміністративний, господарський. **Слайд 27**

Цікавинка:
Юрисдикція – це коло справ, які даний суд може розглядати. **Слайд 28**

Стисло про них: **Слайд 29**

Цивільні – вирішують спори між особами, переважно з приводу захисту прав на майно, а в деяких випадках і немайнових прав (захист честі, гідності, ділової репутації). Також у цивільному судочинстві можуть підтверджувати певні факти, наприклад усиновлення.

Адміністративні – вирішують спори між особами, з однієї сторони, та органами, наділеними повноваженнями приймати рішення, та їх посадовими особами − з іншої сторони. Тобто до цієї категорії судочинства належать ситуації, коли особа не задоволена прийнятим щодо неї рішенням, вважає його незаконним і бажає його оскаржити.

Господарські – розглядають спори, що виникають у процесі здійснення особами підприємницької діяльності.

Тому спершу потрібно визначитися, в чому саме полягає ваш спір, і тоді обрати суд відповідно до його підсудності.

Цікавинка:
Підсудність – це розмежування повноважень судів щодо розгляду справ. Визначити підсудність означає вказати, який суд буде розглядати дану справу. **Слайд 30**

Інтерактивна гра: «Які справи відносяться до того чи іншого суду?» **Слайд 31**

Завдання: розприділити ситуації відповідно до підсудності судів: адміністративні, цивільні, господарські.

Платформа: LearningApps (https://learningapps.org/display?v=pdax0f53a22)

Відповіді:
господарський суд:не якісне виконання робіт, прострочення орендної плати, банкрутство;
цивільний суд: спадок, звільнення працівника, відшкодування шкоди;
адміністративний суд: заборона проводити мітинги, невиплата пенсій, несплата податків.

Також потрібно з'ясувати, в який територіально суд вам потрібно звернутися. За загальним правилом необхідно подавати позовну заяву до суду за місцем знаходження/перебування відповідача, тобто особи, до якої ви плануєте позиватися. Однак є випадки, коли позивач може обрати, до якого суду звернутися. До них, зокрема, належить оскарження рішень органів влади, прийнятих щодо конкретної особи, стягнення аліментів, розірвання шлюбу тощо.

Через активні бойові дії деякі суди не змогли продовжити роботу, тому постало питання зміни територіальної підсудності. Справи передають до суду, який найбільше територіально наближений до того суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. Для того аби знати, до якого суду звертатися за захистом своїх прав, можна скористатися інтерактивною мапою або ж моніторити розпорядження Верховного Суду. Також можна скористатися системою «Електронний суд», про яку йшлося раніше. **Слайд 32**

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА

Під час інтерактивного завдання аудиторія зможе самостійно скласти план звернення до суду, визначити, що необхідно зазначити в позовній заяві, які документи прикріпити, які докази будуть достатніми. **Слайд 33**

Завдання: Тарас замовив кросівки в інтернет-магазині. Кур'єр привіз товар і поїхав, залишивши товарний чек із печаткою. Після примірювання виявилося, що розмір не підходить, тож Тарас вирішив повернути товар. Усі ярлики збереглися, чек у нього був. Менеджер магазину телефоном запропонувала відправити товар поштою, а гроші вони обіцяли відправити поштовим переказом на ім'я покупця протягом тижня. Але Терас так і не отримав чіткої відповіді на запитання, чи буде відшкодовано вартість пересилання. Наступного дня Тарас ще раз зателефонував до магазину, щоб дізнатися всі деталі, але менеджер повідомила, що кошти не повернуть і товар обміну не підлягає. **Слайд 34**

Питання до аудиторії: *Чи має Тарас право повернути товар і свої кошти?* **Слайд 35**

Відповідь: Згідно із законом, Тарас може розірвати договір купівлі-продажу, тобто повернути товар й отримати назад гроші протягом 14 днів з дня отримання товару (документ для підтвердження − товарний чек). Можливість повернути його поштою є лише тоді, коли товар було надіслано покупцю поштою (у нашому випадку товар привіз кур'єр). Будь-які витрати, пов'язані з поверненням продукції, покладено на продавця. Якщо ж покупець здійснює доставляння товару продавцеві власним коштом, продавець повинен відшкодувати всі витрати, пов'язані з поверненням товару.

Питання до аудиторії: *Що робити Тарасу у даному випадку?* **Слайд 36**

Відповідь: У разі отримання відмови на претензію, як це сталося з Тарасом, вирішити спір можна через суд. Тарас пише позовну заяву до суду.

Питання до аудиторії: *Що зазначає Тарас у позовній заяві?* **Слайд 37**

Відповідь: Крім своїх особистих даних, у хронологічній послідовності описує події, пояснює, чому сталося порушення. Далі Тарас повинен зазначити, які нормативно-правові акти регулюють його позов, і зазначити судову практику.

Питання до аудиторії: *Які докази будуть достатніми?* **Слайд 38**

Відповідь: Тарас додає до заяви товарний чек, що є підтвердженням купівлі-продажу товару. Він також міг записати їх розмову з менеджером, прикріпити аудіозапис до справи, що буде доказом відмови повернути товар. Слід зазначити, що судовий збір за подання позовної заяви про захист прав споживачів не сплачується.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Дякуємо всім учасникам, які доєднаднались до нашого тренінгу. Сподіваємося, що ви дізнались для себе нову інформацію, та з користю провели час.

Для того, щоб ви пам'ятали основні тези цього уроку ми роздамо/надішлемо інфографіку - своєрідну пам'ятку про те, як звернутися до суду (**Додаток 2)**.

Підбиття підсумків і відповідь на запитання від аудиторії.

Якщо в аудиторії є більше часу пропонуємо додатково пограти у **настільну гру:** «**Як звернутися до суду**» (**Додаток 3**)

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

УРОК 6 АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ, ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ, АБО ЧОМУ ВСЕ НЕ ТАК СТРАШНО ЯК ЗДАЄТЬСЯ

Юридична клініка Школи Права Українського католицького університету (команда «Law & order»)

МЕТА	У результаті проведення цього заходу ми сподіваємося зануритися у питання “адміністративних послуг” та розкрити такі аспекти: що таке адміністративні послуги; хто, куди та як за ними може звертатися; процес надання адміністративних послуг під час мирного часу; особливості під час воєнного стану
ТРИВАЛІСТЬ	45-60 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Українці та іноземці у віці 17-60 років та усі охочі / 10-20 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Мережа Wi-Fi, мультимедійний проєктор, фліпчарт, стікери, ручки, роздатковий матеріал та презентація (наведені в додатках до уроку), смартфони учасників.
АВТОРИ	Анна-Марія Федишин, Євгенія Рєвнівцева

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Ведучі представляються, пояснюють мету проведення заходу, його тривалість та структуру. Особливу увагу слід приділити аналізу очікувань від заходу.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Адміністративна послуга - результат здійснення владних повноважень суб’єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов’язків такої особи відповідно до закону. **Слайди 8-11**

Простіше: це те що ви отримуєте від держави, внаслідок свого звернення до її представника.

Трішки занурюємось в історію:

Основою доктрини адміністративних послуг є концепція служіння держави (влади) людині (суспільству), тому категорія “послуг” у своїй основі має те ж саме навантаження, що й у приватному секторі, – це діяльність щодо задоволення певних потреб особи, яка здійснюється за зверненням цієї особи.

Починаючи з кінця 80-х років минулого століття багато розвинутих країн світу, зокрема, Велика Британія, США, Канада, Нідерланди, Швеція, Фінляндія та інші запровадили систему оцінювання

роботи органів влади, що ґрунтується на очікуваннях та уподобаннях споживачів. Це фактично і було початком упровадження доктрини “служіння” (“надання послуг”). Серед критеріїв оцінки якості публічних (у т.ч. адміністративних) послуг, наприклад у Канаді, називалися: своєчасність, професійність, компетентність службовців, доброзичливість, комфорт, справедливість, результат.

Ідентифікувати діяльність органів влади (чи інших суб’єктів) як надання адміністративних послуг можна завдяки ознакам, які мають адміністративні послуги:

1. адміністративна послуга надається за заявою фізичної або юридичної особи.Тому так звана “втручальна” діяльність адміністративного органу (інспекційні перевірки тощо) не є адміністративною послугою;

2. надання адміністративних послуг пов’язане із забезпеченням умов для реалізаціїсуб’єктивних прав конкретної особи (тобто таких, що можуть бути захищені у судовому порядку). Найбільш типовими зразками адміністративних послуг є різноманітна діяльність щодо проведення реєстрації (суб’єктів господарювання, транспортних засобів, майнових прав тощо), видачі дозволів (ліцензій) та ін.;

3. право на отримання особою конкретної адміністративної послуги маєвизначатися законом. В ідеалі закон повинен визначати і відповідне повноваження (право-обов’язок) адміністративного органу, і порядок надання послуги. Також можливим є варіант, коли закон визначає загальні підстави для існування адміністративної послуги, а її “запровадження” залишається на розсуд компетентного органу (наприклад, законодавство про охорону архітектурної спадщини може передбачати повноваження органів місцевого самоврядування на обмеження руху в окремих частинах населеного пункту. Відповідно введення спеціального дозволу на в’їзд на певну територію населеного пункту буде муніципальною адміністративною послугою);

4. адміністративні послуги надаються виключно адміністративними органамичерез реалізацію ними владних повноважень. Поняття “адміністративного органу” тут вживається не в устроєвому (статутному, організаційному) значенні (такими, наприклад, є органи виконавчої влади, виконавчі органи місцевого самоврядування), а у функціональному. Тобто органом може вважатися будь-який суб’єкт (у тому числі установа, організація, підприємство незалежно від форми власності тощо), який на виконання закону чи у порядку делегування здійснює функції державного управління або місцевого самоврядування. Наприклад, адміністративними органами у функціональному значенні є бюро технічної інвентаризації (які мають сьогодні статус державно-комунальних підприємств) при вчиненні певних реєстраційних дій тощо2. Прикметно, що отримати конкретну адміністративну послугу можна, як правило, тільки в одному адміністративному органі. В цьому сенсі адміністративний орган володіє “монополією” на надання такої адміністративної послуги;

5. результатом адміністративної послуги в процедурному значенні єадміністративний акт – рішення або дія адміністративного органу, яким задовольняється звернення особи. Такий адміністративний акт має конкретного адресата – споживача адміністративної послуги, тобто особу, яка звернулася за даною послугою.

Для чого ми можемо за ними звертатися?

Надаємо на життєвих випадках приклади, коли може бути треба звертатися за адміністративними послугами. На приклад реєстрація нового автомобілю, поновлення паспорту, реєстрація бізнесу тощо.

Як вже було сказано, надання адміністративних послуг пов’язане із забезпеченням умов для реалізації суб’єктивних прав конкретної особи (тобто таких, що можуть бути захищені у судовому порядку). Найбільш типовими зразками адміністративних послуг є різноманітна діяльність щодо проведення реєстрації (суб’єктів господарювання, транспортних засобів, майнових прав тощо), видачі дозволів (ліцензій) та ін.;

Хто може звертатися?

Роз'яснити суб'єктів звернення. Фізична та юридична особа.

Місця надання адміністративних послуг Слайди 12-14

Куди можна звертатися?

Надати приклади місць для звернення. Органи виконавчої влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, посадові особи.

За ознаками суб'єкта, що надає публічні послуги, необхідно розрізняти державні та муніципальні (комунальні) послуги.

Державні послуги – це послуги, що надаються органами державної влади (як правило, виконавчої) та державними підприємствами, установами, організаціями.

Муніципальні послуги – послуги, що надаються органами місцевого самоврядування та комунальними підприємствами, установами.

За суб'єктом, який несе відповідальність за надання публічної послуги та джерелом її фінансування (видом бюджету), до державних послуг можна віднести також послуги, які надаються органами місцевого самоврядування та недержавними установами, організаціями, підприємствами в порядку виконання делегованих державою повноважень тощо, а до муніципальних послуг – послуги, які надаються за рахунок місцевих бюджетів.

Адміністративні послуги – це публічні послуги, які надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими особами, і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень (тобто прийняттям рішень / вчиненням дій тощо).

Неадміністративними є послуги, які не пов'язані з прийняттям владних рішень (наприклад: освітні та медичні послуги тощо).

Що означає страшне слово ЦНАП? Яку роль він грає? **Слайд 15**

Концепція ЦНАП передбачає створення для споживачів єдиної приймальні щодо більшості адміністративних послуг, тобто "об'єднання" максимально великої кількості органів (підрозділів) публічної адміністрації, що раніше окремо (самостійно) контактували із громадянами та суб'єктами підприємницької діяльності. Йдеться про "механічне" зведення до однієї будівлі (приміщення) сукупності існуючих адміністративних послуг, тобто створення "приймальні" (фронт-офісу).

Згідно з новим Законом «Центр надання адміністративних послуг – це постійно діючий робочий орган або структурний підрозділ виконавчого органу міської, селищної ради або Київської, Севастопольської міської державної адміністрації, районної, районної у містах Києві, Севастополі державної адміністрації, в якому надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії з суб'єктами надання адміністративних послуг» (ч. 1 ст. 12 Закону України «Про адміністративні послуги» від 6 верес- ня 2012 року).

Український законодавець дав власну відповідь на питання щодо формування Переліку послуг для ЦНАП, тобто на визначення його компетенції. Зокрема згідно з частинами 6 та 7 статті 12 Закону України «Про адміністративні послуги» перелік адміністративних послуг, які надаються через центр надання адміністративних послуг, визначається органом, який прийняв рішення про утворення ЦНАП. При цьому перелік адміністративних послуг, які надаються через ЦНАП, має включати адміністративні послуги органів виконавчої влади, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України. Тобто закладена така логіка, що певну номенклатуру адміністративних послуг,

які нині надають органи виконавчої влади, буде в імперативному порядку включено до компетенції ЦНАП.

Структура ЦНАП

У спрощеному вигляді ЦНАП включає в себе:

- підрозділ (працівників) першого контакту (рецепцію), де здійснюється первісна робота з відвідувачами: їх загальне інформування та консультування. Але цей підрозділ не приймає вхідних документів;
-
- підрозділ (підрозділи) прийому звернень замовників. Цей підрозділ приймає документи від відвідувачів, а також здійснює фахове консультування. У простих справах працівники можуть не лише приймати заяви, але й вирішувати справу по суті та видавати результат (адміністративний акт). Щоправда, у зв'язку з ухваленням Закону України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року, ЦНАП має працювати лише через «адміністратора». За цим Законом безпосереднє надання адміністративної послуги адміністратором допускається лише у випадках, передбачених законом. Для ефективної реалізації цієї норми є необхідними зміни до інших законів (наприклад, щоб уможливити поєднання функцій-посад адміністратора ЦНАП та державного реєстратора).

Процес надання адмін. послуг під час мирного часу Слайди 16-19

Пояснити як звернутися за адміністративною послугою, що це може бути як в усній так і в письмовій формі.

Можна прийти особисто, можна замовити телефоном, можна надіслати пакет документів поштою, можна через електронну пошту.
1) прийти особисто до приміщення органу влади або центру надання адміністративних послуг та подати заяву і необхідні документи;

2) замовити послугу телефоном. Наприклад, такий досвід є щодо п'яти видів послуг у Києві: присвоєння статусу та видача довідки «дитина війни», довідка про перебування на квартирному обліку тощо;

3) надіслати заяву та пакет документів поштою. У випадках, передбачених законом, підпис особи на надісланих поштою документах потребує нотаріального засвідчення;

4) у випадках, передбачених законом, надіслати заяву за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку. Мова йде, насамперед, про електронну пошту та інші засоби інтернету

Які документи мають та не мають право вимагати від вас?

Залежно від виду послуги пакет документів може відрізнятися.

Для перевірки, які документи необхідні для виконання послуги необхідно перевіряти кожну послугу окремо.

Перелік та вимоги до документів, необхідних для отримання адміністративної послуги, визначаються законом (частина 5 статті 9, пункт 3 частини 1 статті 5 Закону України «Про адміністративні послуги»).

Чиновникам заборонено вимагати від громадян документи або інформацію для надання адміністративної послуги, не передбачені законом (частина 6 статті 9 Закону).

Наголосити на тому, що у випадку, якщо ваші персональні дані будуть отримуватися від інших органів та суб'єктів, така дія може бути можлива лише якщо ви надасте згоду на таке отримання.

Строки розгляду звернення

Розказати, що граничний строк надання адміністративної послуги визначається законом. Якщо його немає, то цей строк не може перевищувати 30 днів з дня подання звернення.

Тобто для кожної адміністративної послуги строк є окремо визначеним у спеціальному (тематичному) законі. Наприклад, Законом «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» встановлено, що строк державної реєстрації фізичної особи - підприємця не повинен перевищувати два робочих дні з дати надходження документів (частина 3 статті 43).

Коли така послуга вважається виконаною?

Послуга буде вважатися виконаною коли особа що зверталася отримала її результат особисто або поштою був направлений лист про можливість отримання такої послуги. В окремо передбачених законодавством випадках документ може бути отриманий поштою.

Розповісти про “Реєстр” адміністративних послуг:

1. перелік адміністративних послуг;
2. правові підстави надання адміністративних послуг;
3. суб’єкта надання адміністративних послуг;
4. розмір плати (адміністративний збір) за адміністративну послугу (у разі надання послуги на платній основі);
5. інші відомості, визначені Кабінетом Міністрів України про адміністративні послуги які надаються державою.

Особливості під час воєнного стану **Слайди 20-23**

Скасування строків
Розказати про те, що постановою КМУ від 28.02.2022 № 165 «Про зупинення строків надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного характеру» були зупинені строки надання адміністративних послуг та строки видачі документів дозвільного характеру поки діє воєнний стан в Україні та ще протягом місяця після того як його скасують.

Строки залишаються такими ж як і були для надання адміністративних послуг у сферах державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації актів цивільного стану, суб’єктами (особами), що провадять діяльність під час воєнного стану, адміністративних послуг суб’єктами їх надання та строки видачі дозвільними органами документів дозвільного характеру на час воєнного стану в Україні та протягом місяця після його скасування.

Надання адміністративних послуг на територіях з бойовими діями
Щодо тих ЦНАП громадах, на територіях яких ведуться бойові дії, Верховна Рада 24 березня 2022 внесла відповідні зміни до законодавства та прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану». Закон передбачає, що центральна влада у цих громадах може визначати особливості надання адміністративних та інших публічних послуг.

Адміністратори ЦНАП, посадові особи ОМС, котрі перемістилися з території, на якій проводяться бойові дії, мають переважне право на призначення на вакантні посади в ОМС без конкурсного відбору, за умови наявності у таких осіб громадянства України, освіти та досвіду роботи.
Крім того, через ЦНАП у громадах, на території яких ведуться бойові дії, надаються всі адміністративні послуги, які на цій території надаються безпосередньо суб'єктами надання адміністративних послуг.

Чи є особливості надання таких послуг для ВПО?
Згідно із статтею 9 Закону України «Про адміністративні послуги», фізична особа, у тому числі фізична особа – підприємець, має право на отримання адміністративної послуги незалежно від реєстрації її місця проживання чи місця перебування, крім випадків, установлених законом. Тому, для внутршньо переміщених осіб не має бути проблем з отриманням послуг. Проте на практиці більшість послуг потребують прив'язки до місця реєстрації проживання. Тому для повноцінного доступу до послуг необхідно отримати довідку внутрішньо переміщеної особи.

Проблеми отримання адмін. послуг з точки зору споживачів. **Слайд 24.**

Деякі з названих нижче проблем важко усунути без зміни законодавства. Проте багато з тих проблем можуть вирішуватися за рахунок ресурсів кожного конкретного органу (в тому числі місцевого самоврядування) та ініціативи керівників таких органів.

На першому місці споживачі ставлять проблему *складних процедур надання* адміністративних послуг, які передбачають відвідання замовником адміністративної послуги значної кількості інстанцій, подання великої кількості документів, отримання різноманітних проміжних рішень (погоджень, висновків) тощо. У цій проблемі вбачають великий корупційний ризик 69% опитаних підприємців. Варто зазначити, що навіть у межах своєї компетенції адміністративні органи можуть використовувати різні інструменти спрощення. Щонайменше слід відмовитися від практики вимагання адміністративними органами непередбачених законодавством документів, а також самостійно виконувати функції зі збирання погоджень і висновків.

Пов'язаною проблемою є і *територіальна розпорошеність адміністративних органів*. Адже навіть для отримання однієї адміністративної послуги особа часто мусить особисто відвідати кілька органів, які, як правило, знаходяться в різних будівлях та частинах міста.

На друге місце споживачі ставлять *занадто тривалі терміни надання* багатьох адміністративних послуг. На жаль, рідко адміністративні органи намагаються вирішувати справу оперативно, і рішення, як правило, приймається в останні дні встановленого термі- ну. 66,0% опитаних підприємців віднесли великі терміни надання адміністративних послуг до чинника дуже високого ступеня корупційного ризику. Пов'язаною проблемою є також недотримання навіть офіційно встановлених термінів.

Наявність великих черг в адміністративних органах. 58% громадян, які зверталися за наданням адміністративних послуг, залишилися незадоволеними саме великими чергами. Через відсутність у більшості адміністративних органів системи регулювання черги споживачі фактично змушені "самоорганізовуватися" у чергах.

Також *час очікування споживача* на спілкування з працівником адміністративного органу супроводжується й іншими проблемами, зокрема, відсутністю належних умов для очікування (йдеться про місця для сидіння, місця для заповнення документів, освітлення, туалети тощо). Особливо неприйнятною є ситуація з облаштуванням приміщень адміністративних органів під потреби осіб з обмеженими фізичними можливостями, зокрема, немає спеціальних підйомників, пандусів тощо.

Обов'язково маємо відзначати і таку проблему, як *брак належного ставлення до відвідувачів* адміністративних органів. Частими є випадки некоректного поводження з громадянами, зневаги до їхньої людської гідності. Окремі службовці досі сприймають свою посаду як мандат "на керування" і не відчувають морального зобов'язання перед платниками податків, які цей державний апарат і утримують.

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА

Ведучі обирають "волонтерів" для гри. Як мінімум 2, якщо ще буде час - то 4. **Додаток 2.**

Роздаємо їм ролі. Один з них буде грати особу, що звертається до ЦНАПу, інший представника ЦНАПу. Надсилаємо їм в приватні повідомлення умови їх ролей. Просимо провести

“консультацію”, а усіх інших учасників уважно слухати, щоб потім прокоментувати

Приклад карток.

Ви звертаєтеся за адміністративною послугою
- Ви Внутрішньо переміщена особа. Ще довідку про це не отримали.
- У вас закінчився строк дії паспорту.

Питання, які ви маєте задати:
- Чи мій статус впливає на отримання мною послуги?
- Де мені перевірити необхідний перелік документів?
- Скільки чекати на виконання послуги?
-

Завдання для представника ЦНАПу:
- Ви маєте провести консультацію.
- Дізнайтеся про статус вашого "клієнта".
- Уважно слухайте "клієнта" та відповідайте на питання.

Ведучі підбивають підсумки проведення рольової гри.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Дякуємо всім учасникам, які доєднадналась до нашого тренінгу. Сподіваємося, що ви дізналась для себе нову інформацію, та з користю провели час.

Підбиття підсумків і відповідь на запитання від аудиторії.

Супутні матеріали:
1.АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ ДЛЯ ТЕБЕ ПОСІБНИК ГРОМАДЯНИНУ. Київ, 2014. URL https://smr.gov.ua/images/CNAP/Pro_ypravlin/broshura-pro-admnposlugi-dlya-gromadya n.pdf.

2. Деякі питання реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб : Постанова Каб. Міністрів України від 28.02.2022 р. № 165 : станом на 12 лип. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/165-2022-п#Text

3. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI : станом на 19 листоп. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

УРОК 7 ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ - ХТО ЦЕ ТА ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ?

Юридична клініка Державного університету економіки і технологій
(команда «Юристи маминої подруги»)

МЕТА	Пояснити різницю між категоріями переміщених осіб внаслідок війни, допомогти зрозуміти права та можливості, які мають такі особи.
ТРИВАЛІСТЬ	60 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Молодь 18-30 років (молодь переміщена внаслідок війни або просто зацікавлена в цій темі) / 10-20 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Мережа Wi-Fi, мультимедійний проєктор, фліпчарт, стікери, ручки, роздатковий матеріал та презентація (наведені в додатках до уроку), смартфони учасників.
АВТОРИ	Кирило Ланткевич, Анна Неоднича, Вікторія Губа, Дар'я Агафонова

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Привітання. Представлення тренерів. Оголошення теми уроку.

Знайомство з аудиторією.

Мета: познайомити учасників один з одним та створити дружню атмосферу для подальшої роботи.

Завдання: учасники отримують стікери, пишуть проблему, з якою зіткнулися як переміщені особи внаслідок війни або ж свої припущення щодо цього (для учасників, які просто цікавляться цією темою), з місця чи з середини зали коротко представляються, розповідають про проблему іншим учасникам та клеять стікер на фліпчарт.

Матеріали: стікери, ручки, фліпчарт.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Бачимо, що переміщені особи внаслідок війни стикаються з безліччю викликів, тому сьогодні ми допоможемо розібратися на перший погляд простій темі, але зі своїми складнощами. Тема ця – «Переміщені особи внаслідок війни - хто це та що це означає?» **Слайд 1**.

Тренер 1 презентує блок з інформацією про ВПО + інтерактивне завдання (**Слайд 2-5**).

Внутрішньо переміщена особа (ВПО) – це люди, що були змушені раптово тікати зі своїх домівок у результаті збройного конфлікту, внутрішньої ворожнечі, систематичних порушень прав людини або стихійних лих, але в межах території власної країни.

Права ВПО:
ВПО користуються тими ж правами і свободами відповідно до Конституції, законів та міжнародних договорів України, як і інші громадяни України, що постійно проживають в Україні. Попри це ВПО мають право отримувати матеріальне забезпечення, страхові виплати та соціальні послуги, отримати безоплатну правову допомогу. Також для даної категорії спрощено деякі процедури реєстрації, наприклад, процедуру реєстрації для ВПО про призначення допомоги по безробіттю. Тепер це можна робити не лише через центри зайнятості, а й за допомогою електронного звернення. Також варто зазначити, що для ВПО-підприємців діють особливості щодо нарахування та сплати ЄСП.

Документи для оформлення статусу:

1. Заява про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.
2. Документ, що посвідчує особу.
3. Документи, що підтверджують родинні стосунки між дитиною і заявником (якщо від імені малолітньої дитини звертається родич, або вітчим, мачуха, в яких проживає (перебуває) дитина, що прибула без супроводження законного представника).
4. Документ, що підтверджує проживання особи на території з якої здійснюється переміщення (військовий квиток з відомостями про проходження військової служби; трудова книжка із записами про здійснення трудової діяльності; документ, що підтверджує право власності на рухоме або нерухоме майно; свідоцтво про базову загальну середню освіту; атестат про повну загальну середню освіту; документи про професійно-технічну освіту; документ про вищу освіту (науковий ступінь); довідка з місця навчання; рішення районної, районної у місті Києві чи Севастополі державної адміністрації, виконавчого органу міської чи районної у місті ради про влаштування дитини до дитячого закладу, у прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, встановлення опіки чи піклування; медичні документи; фотографії; відеозаписи тощо).

Тест:

1. Факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік ВПО, що діє

А) 6 місяців
Б) 1 рік
В) 5 років
Г) безстроково+

2. Статус ВПО та довідку переселенця можна отримати в

А) ЦНАПі
Б) додатку Дія
В) управлінні праці та соціального захисту населення
Г) всі варіанти вірні+

Тренер 2 презентує блок з інформацією про біженців + інтерактивне завдання **(Слайд 6-9)**.

Біженці — особи, які внаслідок обґрунтованих побоювань стали жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебувають за межами своєї країни та не можуть або не бажають користуватися захистом цієї країни внаслідок таких побоювань.

Статус біженця – індивідуальне право в країнах ЄС, яке надається після спеціального адміністративного та юридичного процесу, що визначає, чи є у особи обґрунтована небезпека бути переслідуваними. Особа втрачає статус біженця, якщо вона повертається до своєї країни чи набула нове громадянство.

Права, які надаються при отриманні статусу біженця:
1. Вибирати місце проживання та вільно пересуватися.
2. Безстроково проживати на території відповідної держави.
3. Подорожувати за межі країни, за умови отримання відповідного документу для виїзду за кордон.

4. Бути працевлаштованим, зайнятися підприємницькою діяльністю.
5. Користуватися соціальним та медичним забезпеченням.
6. Навчатися у навчальних закладах.
7. Користуватися соціальним захистом, який надається сім'ям із дітьми або дітям без нагляду.
8. Інші права, що надає законодавство країни проживання.

Документи для отримання статусу біженця:

1. Заява про визнання біженцем
2. Анкета особи, яка звернулася із заявою про визнання біженцем.
3. Фотографії 40 х 60 мм

АБО
1. Заява на возз'єднання сім'ї, якщо є член сім'ї, який вже проживає в країні ЄС.
2. Дві фотографії.
3. Доказ проживання в певній країні.
4. Підтвердження медичної туристичної страховки.
5. Докази родинних зв'язків.

Примітка: Документи можуть різнитися залежно від країни, яка приймає біженця

На час розгляду заяви необхідно залишатися в країні, в якій вона була подана.

Середня тривалість розгляду заяви – 6-9 місяців. На час розгляду заяви в особи вилучають національні документи, зокрема, паспорт (якщо такий є, свідоцтво про народження, посвідчення водія та інші). Натомість видається окремий документ – довідка, посвідчення, що буде заміняти паспорт та підтверджувати факт звернення за отриманням статусу біженця.

Тест:

1. Чи є екологічні проблеми (радіаційне забруднення території, посуха, повінь, неврожай та інші стихійні лиха) причиною для отримання статусу біженця?

А) Так
Б) Ні+

2. Чи дає право на отримання статусу біженця переслідування мафією особи?

А) Так +
Б) Ні

Тренер 3 презентує блок з інформацією про мігрантів + інтерактивне завдання (**Слайд 10-13**).

Мігрант — це особи, які з власної волі або в силу певних причин здійснюють територіальні переміщення, які супроводжуються зміною місця проживання та місця праці (назавжди або на досить тривалий строк) поза межами країни громадянства.

Форми міграції можна розрізняти залежно від різних факторів, наприклад, мотивів, правового статусу зацікавлених осіб або тривалості. Виділяють наступні категорії мігрантів: транзитні мігранти, трудові мігранти, бізнес-мігранти, нелегальні, особи, що шукають притулку, вимушені мігранти до яких відносяться біженці та особи, які потребують тимчасового захисту.

Мігранти мають право на:
1. Належні умови праці.
2. Відпочинок та соціальний захист.
3. Пенсійне забезпечення.
4. Визнання здобутої за кордоном освіти.
5. Підтвердження результатів неформального навчання.

Для надання дозволу на імміграцію до заяви додаються такі документи:
1. Три фотокартки.
2. Копія документа, що посвідчує особу.

3. Документ про місце проживання особи.
4. Відомості про склад сім'ї, копія свідоцтва про шлюб (якщо особа, яка подає заяву, перебуває в шлюбі).
5. Документ про те, що особа не є хворою на хронічний алкоголізм, токсикоманію, наркоманію або інфекційні захворювання, перелік яких визначено центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Тест:

1. Міграція означає ...

А) переїзд у населений пункт у межах однієї області на декілька днів
Б) переміщення, переселення в межах країни або за межі кордону країни, що має тривалий характер +

2. Біженці вважаються мігрантами?

А) Так +
Б) Ні

Тренер 4 презентує блок з інформацією про тимчасовий захист + інтерактивне завдання (**Слайд 14-17**).

Тимчасовий захист - це виняткова процедура надання міжнародного захисту великій кількості людей одночасно та автоматично.

У межах тимчасового захисту особа отримує:
1. Право на проживання в державі, в якій вона звернулась за тимчасовим захистом.
2. Доступ до праці, який можна отримати одразу з моменту звернення за отриманням захисту.
3. Доступ до житла.
4. Медичну допомогу.
5. Соціальну допомогу.
6. Доступ до освіти дітям і підліткам.

Примітка: Конкретні права особи, яка звернулась за наданням тимчасового захисту визначаються внутрішнім законодавством конкретної країни.

При перетині кордону держави-члена ЄС, державні органи відповідної країни повинні повідомити особу про її право на отримання тимчасового захисту.

Тимчасовий захист надається автоматично, однак, для отримання підтвердження тимчасового захисту, особі потрібно звернутись до відповідного компетентного органу країни перебування та надати документи, що посвідчують особу, та те що особа проживала на території країни, з якої виїхала, щоб отримати право на тимчасовий захист.

Примітка: Процедура та документи для підтвердження тимчасового захисту особи можуть відрізнятися в певних країнах.

Тест:

1. В яких випадках тимчасовий захист надається?

А) особа становить загрозу для громадського порядку або громадської безпеки
Б) особа вчинила злочин проти миру, воєнний злочин чи злочин проти людства
В) особа без громадянства, що перебували в Україні на законних підставах не може повернутися в країну її громадянства+

Тренер порівнює дані категорії переміщених осіб (**Слайд 18**).

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА

Командне завдання.

Мета: закріпити отримані знання з лекції на практиці.

Тренери об'єднують учасників у чотири команди по 2-3 людини, шляхом витягування стікерів одного кольору. Видають кейси, до якого учасники мають дібрати відповідну категорію переміщених осіб внаслідок війни та пакет документів, які необхідні для отримання даного статусу. На роботу в командах тренери дають 10 хвилин. Потім команди презентують результати роботи (**Слайд 19**).

Матеріали: презентація (**додаток 1**), стікери 4-х кольорів, роздатковий матеріал (**додаток 2** та **додаток 3**).

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Тренери роблять короткий підсумок уроку.

Рефлексія.

Мета: отримати фідбек від аудиторії, щоб знати чи був урок ефективним.

Тренери просять дістати учасників свої смартфони та відсканувати QR-код з екрану, щоб перейти в додаток Polleverywhere (https://www.polleverywhere.com/activities) та залишити свій відгук про урок. Тренери зачитують відгуки учасників (**Слайд 20**).

Наприкінці всім учасникам тренери видають інфографіки до теми уроку (**Слайд 21**) **Додаток 4.**

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

УРОК 8 БІГТИ VS ЗАХИЩАТИСЯ АБО РІЗНИЦЯ МІЖ СТАТУСОМ БІЖЕНЦЯ І ТИМЧАСОВИМ ЗАХИСТОМ УКРАЇНЦІВ

Юридична клініка Школи права Українського католицького університету (команда “Ліга справедливості”)

МЕТА	За результатами уроку учні розумітимуть різницю між статусом біженця і тимчасовим захистом, а також знатимуть особливості реалізації окремих прав українців за кордоном
ТРИВАЛІСТЬ	45 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Молодь віком 14 -18 років / 15-25 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Фліпчарт, ватмани, маркери, мультимедійний проектор, доступ до Wi-fi. Методичні матеріали: презентація, роздатковий матеріал (наведені у додатках до уроку)
АВТОРИ	Грицина Адріана, Гумен Соломія, Магас Віталія

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Усім привіт! Ми є студентами Школи права УКУ. Тема нашого уроку сьогодні має назву “Бігти vs захищатися, або різниця між статусом біженця і тимчасовим захистом українців”. **Слайд 1**.

Просимо Вас брати активну участь. Урок триватиме ~ 45 хв і складається із 5-и частин:

1. Знайомство.
2. Короткий опис різниці між статусами біженця і заходами тимчасового захисту українців за кордоном.
3. Особливості реалізації окремих прав.
4. Висновки.

Пропонуємо для початку познайомитися з вами, назвавши свої імена і героя, з яким ви себе пов’язуєте. Ми розпочнемо. Ми себе асоціюємо з мультиплікаційним персонажем Джуді із мультфільму “Зоотрополіс”. Джуді є справедливим і чесним поліцейським, яка боролась із злочинністю та не піддавалася негативному впливу інших. **Слайд 2**. Крім того, вона рішуче йшла до своєї мети - стати правоохоронцем, і ніякі труднощі не зупинили її на шляху до своєї цілі.

Запрошуємо усіх бажаючих представитися. Ви можете вмикати свої мікрофони і говорити. Дякуємо.

Сьогоднішня тема асоціюється нам із двома героями: Тором, який захищав своїх близьких, і Флешом, який швидко бігав завдяки своїй суперсилі **Слайд 3**.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Опис різниці між статусами біженця і заходами тимчасового захисту українців за кордоном. **Слайд 4.**

За допомогою Mentimeter пропонуємо вам написати слова, які вам спадають перші на думку, коли ви чуєте "біженець" чи "тимчасовий захист". Дякуємо.

За даними Держприкордонслужби, з 24 лютого український кордон перетнули 8,2 млн українців і повернулися більше 7 млн людей. Тому, на нашу думку, тема про способи захисту своїх прав за кордоном є на часі сьогодні.**Слайд 5**.

Розпочнемо із статусу біженця. Його можуть отримати будь-які особи, які тікають від війни чи переслідувань.

Статус біженця забезпечує осіб такими гарантіями: право на проживання у таборі біженців, медичну допомогу, освіту для дітей, щомісячну грошову допомогу, доступ до ринку праці, безкоштовний проїзд у громадському транспорті тощо.

Проте існують і певні обмеження: неможливість повернутися до України після отримання статусу, неможливість залишити приймаючу країну до моменту отримання статусу тощо.

Якщо говорити про тимчасовий захист, то його можуть отримати: **Слайд 6**

- громадяни України, які проживали в країні, включно до 24 лютого і були вимушені її залишити через війну;
- особи, які отримали політичний притулок в Україні;
- громадяни інших країн, які легально перебували на території України;
- особи без громадянства.

Цей захід надає такі гарантії: право на освіту, медичне страхування, право на постійне проживання терміном 1 рік з можливим продовженням до 3 років, доступ до ринку праці, соціальну допомогу **[1]**. **Слайд 7**.

Основна різниця між цими механізмами у тому, що статус біженця – це індивідуальне, гарантоване міжнародними конвенціями право, а право на тимчасовий захист є колективним. Регулюють ці механізми ще й різні міжнародні документи **[2]**.

На нашу думку, є певні переваги тимчасового захисту над статусом біженця.

Наприклад, у випадку тимчасового захисту особі надається право на працю з моменту звернення, а при отриманні статусу біженця очікувати в середньому до 6 місяців, поки приймається рішення про надання такого статусу. Тимчасовий захист гарантує право особі повернутися в Україну у будь-який момент. Протягом часу, коли приймається рішення про надання статусу біженця (6 місяців, а інколи й довше, оскільки кожна держава самостійно встановлює адміністративну процедуру його отримання) особа не може повернутися в Україну. Тимчасовий захист можна отримати в будь-якій країні ЄС, а статус біженця лише в першій країні, кордон якої особа перетнули. Особи, які перебувають під тимчасовим захистом, мають право подати заяву на отримання статусу біженця в будь-який час.

Особливості реалізації окремих прав. **Слайд 8.**

Хочемо звернути вашу увагу на особливості деяких прав українців в різних країнах, у тому числі в країнах Європейського Союзу. **Слайд 9**.

Право на зайнятість.

Наприклад, у Франції статус тимчасового захисту гарантує особам, що зарплата має становити не менше 10,57€/год.

[1] Різниця між статусом біженця і тимчасовим захистом [Електронний ресурс] // Генеральне консульство України в Гамбурзі – Режим доступу до ресурсу: https://hamburg.mfa.gov.ua/dlya-shukaiv-timchasovogozahistu/zagalni-pitannya-vidpovidi/v-chomu-riznicya-mizh-statusom-bizhencya-i-timchasovim-zahistom.
[2] Різниця між статусом біженця і тимчасовим захистом [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3482742-ukraincam-poasnili-riznicu-miz-statusamibizenca-ta-timcasovim-zahistom.html.

Право на зайнятість.

Наприклад, у Франції статус тимчасового захисту гарантує особам, що зарплата має становити не менше 10,57€/год.

Право на соціальне забезпечення передбачає право на соціальну допомогу, послуги, пільги, страхування, медичну допомогу тощо.

У Великій Британії кожному члену родини за тимчасовим захистом надається одноразову виплату у розмірі £ 200, щоб допомогти покрити негайні виплати, доки особа освоїться, а в Канаді - 3000 $.

Право на медичну допомогу.

В Італії тимчасовий захист гарантує медичне обслуговування таке ж, яке надається громадянам Італії.

В Румунії для допомоги всім українським дітям, хворим на рак, Асоціацією Daruieste Aripi та Румунським товариством дитячої онкології та гематології була створена спеціальна платформа - Code4Romania.

Право на освіту.

В Естонії, з 1 вересня цього року відкрилась школа Свободи, де можуть навчатися українці. До 40% навчання проводиться українською мовою за державною програмою.

Цікаво, що в багатьох країнах (наприклад, у Франції), діти повинні ходити до місцевих шкіл, оскільки батькам загрожують штрафи, депортація тощо у випадку невідвідування.

Право на возз'єднання членів сім'ї.

Якщо особа втратила зв'язок зі своєю сім'єю, близькими чи родичами, то вона може скористатися послугою Словацького Червоного Хреста – возз'єднання сімей у Словаччині.

Право на участь в культурному житті.

У Німеччині вхід у всі державні музеї для українців є безкоштовним **[1]**.

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА

Пропонуємо зіграти в гру, яку ми назвали **"Legal dixit"**. Гра складається із 4 раундів на 10 хв. **Слайди 10-13**.

Правила досить прості:
- ви ділитеся на дві команди;
- у кожному раунді ви побачите по три фото і опис ситуації;
- ваше завдання – обрати правильне фото і обґрунтувати свій вибір.

Команду переможця чекає солодкий приз!

У кінці зіграймо у гру в Kahoot, щоб ще краще закріпити отриману інформацію. **Слайд 14.**Приєднуйтеся за кодом, який ви бачите на екрані.

[1] Як забезпечуються соціальні права українців, які знайшли прихисток в країнах ЄС [Електронний ресурс] // Council of Europe. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/how-are-social-rightsof-ukrainians-who-have-found-protection-in-eu-ensured-research-by-council-of-europe

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Тепер ми підсумуємо сьогоднішній урок. Надання статусу біженця і заходи тимчасового захисту є механізмами для захисту прав українців за кордоном. Основна різниця між ними у тому, що статус біженця – це індивідуальне право, а право на тимчасовий захист є колективним. Крім того, вони регулюються різними міжнародними документами і передбачають деяку відмінність у реалізації прав.

Для того, щоб ви пам'ятали основні тези цього уроку ми роздамо/надішлемо інфографіку - своєрідну пам'ятку про різницю між статусом біженця і тимчасовим захистом українців (**Додаток 2**).

Сподіваємося ви почерпнули щось нове сьогодні. Дякуємо вам за увагу і активність! Якщо бажаєте поділитися враженнями від уроку, запитати тощо, будь ласка!

Ви можете сконтактувати з нами, якщо виникнуть запитання. **Слайд 15**.

Дякуємо!

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

УРОК 9 ЯКІ ПРАВА МАЮТЬ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ В УКРАЇНІ? АБО ВПО НЕ ППО

Юридична клініка Школи права Українського католицького університету (команда “Ucula”)

МЕТА	За результатами уроку учні розумітимуть хто може бути внутрішньо-переміщеними особами (ВПО), яка різниця між біженцями та ВПО та які права та обов'язки мають ВПО.
ТРИВАЛІСТЬ	45 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Молодь віком 14 -18 років / 15-25 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Фліпчарт, ватмани, маркери, мультимедійний проектор, доступ до Wi-fi. Методичні матеріали: презентація, роздатковий матеріал (наведені у додатках до уроку)
АВТОРИ	Юліанна Гук, Юстина Штогрин

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Всім добрий день. **Слайд 1.**

З радістю вітаємо вас сьогодні на нашому заході. Дякуємо, що ви вирішили долучитися. Сьогоднішньою темою нашого заходу є “Які права мають внутрішньо-переміщені особи в Україні?” або інша неформальна назва ВПО не ППО.

Представлення. Перед тим, як перейти до суті питання, ми хочемо познайомитися. **Слайд 2.**

Сьогодні ми поговоримо про внутрішньо-переміщених осіб. Сподіваємося, що після цього заходу вам буде краще орієнтуватися у цій темі. Ми б хотіли дізнатися, хто сьогодні є на даному заході, тому просимо вас написати в чаті (якщо офлайн, то підняти руку і сказати) в якому класі чи на якому курсі ви навчаєтеся або ким ви працюєте.

Дякуємо за відповіді. Бачимо, що більшість це учні/студенти/ тощо.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Отже, перейдімо до теми. **Слайд 3**.

На які питання ви зможете відповісти після сьогоднішнього заходу:

1. Хто може бути внутрішньо-переміщеними особами (ВПО)?
2. Яка різниця між біженцями та ВПО?
3. Які є права та обов'язки у ВПО?

Ми б хотіли дізнатися, чи ви вже знаєте щось про те, хто може бути внутрішньо-переміщеними особами. **Слайд 4.** Хочемо попросити вас перейти за QR кодом та написати слово (декілька слів): хто, на вашу думку, може бути внутрішньо-переміщеною особою. Гра *Mentimeter*

Як ви думаєте, хто є внутрішньо-переміщеними особами (ВПО)?

Аудиторія пише свої асоціації одним словом, аби дали нам зрозуміти, які є початкові знання аудиторії.

Хто може бути внутрішньо-переміщеними особи (ВПО)? **Слайд 5.**
Чому люди залишають свої домівки? **Слайд 6.**
Які права мають внутрішньо переміщені особи? **Слайд 7.**
Які права мають ВПО? (продовження) **Слайд 8.**
Які обов'язки мають внутрішньо переміщені особи? **Слайд 9.**
Як захистити права ВПО? **Слайд 10.**
Види захисту прав ВПО **Слайд 11.**

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА

Кейс-дискусія **Слайд 11.**

Фабула про конфліктну ситуацію, аудиторію поділиться на дві групи, і кожна група обґрунтовує/ наводить аргументи за певну позицію, або аудиторія не ділиться на підгрупи, але наводить аргументи про те, що було/не було порушено право особи зі статусом ВПО, наприклад:

1. Олексій до 24 лютого 2022 навчався у 8 класі школи, яка знаходиться у Херсоні. Після 24 лютого 2022 року Олексій разом із сім'єю переїхали до Львова. Олексій як і всі школярі планував вступити до школи у Львові, адже розуміє що здобути загальну середню це його обов'язок як громадянина. Проте, ліцей "Галіція" у Львові відмовився приймати хлопчика на навчання, аргументуючи це тим що він може навчатися дистанційно у школі у Херсоні. Чи було порушено право Олексія? Якщо так, то яке? Чи є законною аргументація адміністрації школи про те що Олексія не взяли на навчання?
2. Презентація погляду ведучих на вирішення ситуації.

Висновки

Зіграємо у Kahoot? Гра Kahoot необхідна для того, щоб ми зрозуміли наскільки добре учасники засвоїли інформацію і, чи є додаткові питання. Орієнтовні питання до гри – **Додаток 2.**

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Висновки. **Слайд 14**.

Вікторина. **Слайди 17-23**

Якщо після нашої презентації, практичного завдання та гри у вас залишилися запитання, тому зараз саме час (можливість) отримати відповіді. Тому будь-ласка, підійміть руки ті, у кого є запитання.

Сесія питань і відповідей.

Для того, щоб ви пам'ятали основні тези цього уроку ми роздамо/надішлемо інфографіку - своєрідну пам'ятку про права та обов'язки внутрішньо-переміщених осіб (**Додаток 3**).
Хочемо ще раз подякувати вам за участь у даному заході. Також хочемо подякувати організаторам Асоціації юридичних клінік України за підтримку активних студентів для створення таких чудових проектів. Бажаємо гарного продовження дня. До нових зустрічей!

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

УРОК 10 ЯК ВПО НЕ СТАТИ ЖЕРТВОЮ БУЛІНГУ ТА ДИСКРИМІНАЦІЇ ПІД ЧАС ІНТЕГРАЦІЇ ДО ГРОМАДИ?

Юридична клініка Державного університету економіки і технологій (команда “ Young law”)

МЕТА	Розширення і поглиблення знань про внутрішньо переміщених осіб, формування навиків попередження та подолання конфліктів, захист ВПО від дискримінації та булінгу.
ТРИВАЛІСТЬ	45-60 хвилин
АУДИТОРІЯ / КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	Молодь віком 14 -18 років, ВПО до 30 років / 10-20 осіб
ОБЛАДНАННЯ/ МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ	Фліпчарт, ватмани, маркери, мультимедійний проектор, доступ до Wi-fi. Методичні матеріали: презентація, роздатковий матеріал (наведені у додатках до уроку)
АВТОРИ	Анастасія Буртова, Сніжана Завгородня, Ольга Хомич

ХІД УРОКУ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Доброго дня. Ми дуже вдячні, що ви стали учасниками нашого інтерактивного уроку, або ж тренінгу, як вам більше подобається. Тема нашого заняття присвячена людям, які були змушені залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства та порушень прав людини.

Отож, щоб вам було більш комфортно, давайте познайомимось один з одним. Щоб познайомитись із вами, пропоную виконати одну цікаву вправу.

Вправа "Приємно познайомитись"

Мета впровадження: познайомитися один з одним, розтопити лід між учасниками

Час: 3 хв

Хід проведення: Вільно пересуваючись, учасники повинні якнайбільше разів потиснути руки іншим, дивлячись у вічі, назвати своє ім”я.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Напевно кожен із вас вже знає, хто такі ВПО. Можливо вимаєте друзів чи знайомих серед них. Пропонуємо переглянути інфографіку з найпопулярнішими питаннями які виникають серед цих людей.

Інфографіка 1

- Де отримати довідку ВПО?
- Яку допомогу може отримати ВПО?
- Які документи необхідні?
- Які можливості мають ВПО?

Отож, давайте розберемо питання як ВПО інтегруються до громад? А чи знаєте ви взагалі, що означає термін інтеграція? (*Відповідь залу*)

Відповідь: Якщо простими словами, це адаптація ВПО до суспільства, повернення їх до минулого способу життя, але вже в нових умовах. Насправді, це дуже непростий процес, адже в цей момент виникає багато складнощів. Давайте переглянемо інфографіку, де ми розберемо це питання!

Інфографіка 2

- Що ми розуміємо під інтеграцією?
- Чому інтеграція важлива?
- Від чого залежить успішність процесу інтеграції?

Також напевно хоч раз, але більшість присутніх чули не лише від ВПО, але і від самих себе фразу, у стилі “От, від мене ніякої користі немає”. Але як же немає, коли вона є? Досліджуючи це питання стосовно ВПО, поняття користь можна розділити на три умовні блоки. Давайте переглянемо кожен із них.

Інфографіка 3

- користь ВПО для громади;
- користь громади для ВПО;
- користь ВПО для ВПО.

Булінг та дискримінація стосовно ВПО. Давайте більш детально розберемося із проблемою булінгу та дискримінації щодо ВПО. Поняття Булінг та дискримінація трохи відрізняються між собою. Давайте подивимось, у чому саме полягає різниця **Слайд 1.**

В чому різниця між Булінгом та дискримінацією? **Слайд 2**

Булінг – це агресивна і вкрай неприємна поведінка однієї дитини або групи дітей стосовно іншої дитини, що супроводжується постійним фізичним і психологічним впливом **Слайд 3.**

Дискримінація – рішення, дії або бездіяльність, обмеження, що заперечують або зменшують рівне здійснення прав та обмежують свободи людини.

Проблеми ВПО можна звести до «матеріальних» та «моральних». І якщо перші на необхідному для виживання рівні в цілому розв’язано (дах над головою, їжа, одяг, засоби гігієни тощо), то з другими необхідно працювати. Адже ці проблеми мають подекуди й кримінальний характер. Дана тема не дуже часто висвітлюється у громадах чи у ЗМІ, тому чимало людей просто не знають як правильно діяти у тій чи іншій ситуації, куди можна звернутися, та як можна покарати кривдника на правовому рівні.

На жаль, булінг стосовно ВПО дійсно присутній. Як приклад, можемо розповісти про реальну ситуацію, коли у одній із шкіл Дніпра хлопчика з багатодітної родини переселенців довели до нервового зриву. Окрім того, класний керівник звинуватила хлопчика у нагнітанні конфлікту, а однокласники взагалі закидали хлопчика камінням. Наприкінці листопада хлопчик за загадкових обставин впав зі сходів та порвав зв'язки на нозі.

Обговорення ситуації (3 хв)

- Як ви вважаєте, як мусили діяти батьки дитини в даній ситуації?
- Чи доречно було б звернутись дитині за допомогою до директора школи?
- Якби ви вчинили на місці дитини?

У завершення можемо сказати, що хлопчик виявився дуже кмітливим та зателефонував на лінію 102. Батьки забрали дитину зі школи, матеріали справи було передано до департаменту освіти. На жаль, чим закінчилась вся історія ми не знаємо, тому пропонуємо рухатись далі.

Як ми знаємо, поняття булінг найчастіше використовують у школі відносно до дітей. Ми маємо декілька порад, як же можна уникнути булінгу, або вчасно дізнатись, що вашу дитину, братика чи сестричку ображають у школі:

- Дізнайтеся, чи є у неї друзі і як до дитини ставляться вчителі. Так, ми розуміємо що малеча може відповідати не щиро. Але це завжди можна помітити. Не варто тиснути адже дитина може злякатись, але дізнатись правду варто. Можливо проводити розмову доведеться декілька разів. Ми віримо, що у вас все вийде.

- Помічайте зміни успішності дитини з предметів, а також її поведінки з однолітками чи вдома. Якщо дитину ображають, вона може стати більш агресивною, або ж навпаки дуже замкнутою. Це доволі тривожні дзвіночки. У обох випадках малеча потребує вашого захисту та підтримки.

- Репетируйте з дитиною можливі відповіді булерам, навіть якщо таких у класі поки що немає. Це досить гарна практика, адже дитина буде знати, що не потрібно рюмсати або навпаки продовжувати бійку. Чим більше ситуацій ви спроектуєте, тим більш обізнана буде малеча. Вона наперед буде знати що робити, тому і кривдника справедливо покарають і ваша дитина буде менше стресувати, адже знатиме, що робити.

До речі, в Кодексі України про адміністративні правопорушення є окрема стаття (1734)., що так і називається “Булінг (цькування) учасника освітнього процесу”. В ній розписано що таке взагалі булінг, та яке покарання за який вид булінгу передбачено.

Також у нашому суспільстві зустрічаються і випадки дискримінації. Місцеві жителі дуже часто зверхньо ставляться до ВПО. Багато людей через цей статус не можуть влаштуватись на роботу за фахом, стикаються з агресією до себе, або ж помічають, що їх можливості обмежують.

Коли ми стикаємось із підвищенням цін на житло, неконтрольованим подорожчанням цін на продукти першої необхідності, обмеженням інформації щодо можливості отримати медичну допомогу – все це прояви дискримінації. Ми маємо ці проблеми, але як із цим боротись та протидіяти їм, знає невелика кількість громадян.

Чи знали ви, що ще 20 жовтня 2014 року Парламентом було прийнято закон про “Забезпечення прав і свобод Внутрішньо переміщених осіб”? У 14 статті цього закону зазначено, що ВПО це такі ж самі громадяни як і місцеві жителі, а отже мають ті ж самі права, обов'язки та можливості. Коротше кажучи, забороняється будь-який прояв дискримінації стосовно ВПО.Зазначимо, що порушення цього законодавчого акту карається законом. Тому, якщо ви стали жертвою або свідком дискримінації радимо вам звернутися за допомогою до правоохоронних органів. Також, у законі зазначено про те, що особа, яка вважає, щодо нею було застосовано дискримінацію може звернутися із скаргою до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або до суду.

Отож із теорією хоч і дуже поверхньо, але ми вас ознайомили. Тож тепер час переходити до практики?

ІНТЕРАКТИВНА ВПРАВА

Сюжет. Так як ми плануємо проводити урок для групи осіб (близько 20 людей), то в цілому нам потрібно 44 картки (Додаток 2). Із них 10 карток має бути із різними ситуаціями, котрі стосуються ВПО та булінгу, та 34 картки із можливим вирішенням цих ситуацій (Додаток 3).

Які правила? Усе дуже просто. Ми пропонуємо учасникам розділитись на команди, по 2-3 людини. Кожна команда обирає карту із ситуацією яка лежить перед на столі донизу текстом.

Порядок виступу команд обираємо методом жеребкування (3 хв).

На окремому столі заздалегідь ми розклали картки із запропонованим вирішенням ситуацій. Далі, ми даємо командам 5 хвилин на те, щоб обдумати , яке вирішення ситуації із запропонованих вони оберуть. Учасники одночасно підходять до столу, та обирають одну, або декілька карток, які підходять до їх ситуації.

Наступний крок, це захист своєї думки. Учасники мають вкластить в заданий час (2 хв), щоб довести, чому їх вирішення ситуації законне та логічне.

Після проведення гри проводимо невелике обговорення:

- Чи було складно вибрати варіанти вирішення ситуацій?
- Чи були ситуації цікаві?
- Чи можуть дані ситуації трапляються у реальному житті?
- Чи дізнались учасники щось нове під час гри?

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Прийом «Приріст знань та досягнень». Таке завдання наприкінці заняття дозволяє учням миттєво підсумувати знання, здобуті впродовж уроку.

Принцип: Запропонуйте учням наприкінці заняття по черзі за принципом прийому «Мікрофон» назвати 2 факти, продовживши відповідні фрази, – «я не знав...», «тепер я знаю...».

Наприклад:

- я не знав, як пишуться за новим правописом слова, в яких «пів» означає «половина».
- тепер я знаю, що такі слова пишемо окремо, разом пишемо лише ті з них, які становлять собою єдине поняття (наприклад, південь, півострів та інші).

Дякуємо всім учасникам, які доєднадналась до нашого тренінгу. Сподіваємося, що ви дізнались для себе нову інформацію, та з користю провели час.

ДОДАТКИ ДО УРОКУ

as.lc.ukraine@gmail.com https://legalclinics.in.ua